
”Hortonomiksi riittää ykkönen”

Koulutuksen haasteet maisemasuunnittelun koulutusohjelmassa

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Maisemasuunnittelun koulutusohjelma

Lepaa, 10.05.2013

Satu Ketola

LEPAA
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma

Tekijä	Satu Ketola	Vuosi 2013
Työn nimi	”Hortonomiksi riittää ykkönen” – Koulutuksen haasteet maisemasuunnittelun koulutusohjelmassa	

TIIVISTELMÄ

Maisemasuunnittelun koulutus on jo jonkin aikaa ollut muutoksen paineen alla. Tätä kirjoittaessa moni uudistus on jo toteutumassa tai vähintään muhimassa lopulliseen muotoonsa. Muutoksen tarve antoi intoa selvittää tämän työn ydinkysymystä, koulutuksen kohtaamia haasteita maisemasuunnittelun koulutusohjelmassa. Opinnäytetyössä annettiin erityistä painoarvoa ja etsittiin vastuksia siihen, millaisia haasteita työkenttä asettaa koulutukselle ja sen kehittämiseksi. Tarkoituksena oli myös arvioida mihin suuntaan koulutus on menossa ja mihin suuntaan sen ehkä tulisi kehittyä.

Alkusysäyksen aiheen valinnalle antoi toiminta opiskelija-aktiivina, kiinnostus koulutusta kohtaan sekä turhautuminen alan perinteisempiin opinnäytetyön aiheisiin. Tilaajaksi työlle löytyi loogisesti Viherympäristöliitto. Teoriapohjan työlle antavat katsaus viheralan koulutuskentälle sekä nykytilanteen että historian perspektiivistä. Lisäksi työn teoriaosiossa tarkastellaan ammattikorkeakoulua, ammatillista osaamista, yleisiä työelämätaitoja sekä maisemasuunnittelun koulutusohjelmasta valmistuneen hortonomin työkenttää. Oma kiinnostus koulutuskenttää kohtaan sekä kokemukset luottamustehtävissä antoivat valmiuksia ymmärtää alan koulutuksen moninaista kokonaisuutta melko hyvin.

Tutkimus toteutettiin käyttämällä menetelmänä teemahaastattelua. Haastateltavina oli viheralan ammattilaisia työkentän eri sektoreilta aina rakentamisesta suunnitteluun ja kunnallisorganisaatiosta pienyritykseen.

Viheralan koulutus kaipaa läheisempää kontaktia ja yhteistyötä työelämän kanssa. Koulutuksen tulisi tarjota samanaikaisesti vahvaa tietopohjaa ja työkaluja oman työn tekemiseen. Myös hortonomien parempi ammatti-identiteetti on tarpeellinen kehittämiskohde. Lisäksi kansan syvien rivien tietoisuus viheralasta kaipaa kohennusta, joka onnistuessaan kasvattaa mahdollisuuksia alan parempaan tulevaisuuteen.

Avainsanat Maisemasuunnittelu, koulutus, viherala

Sivut 34 s. + liitteet 6 s.

LEPAA
Degree Programme in Landscape Design

Author Satu Ketola **Year** 2013

Subject of Bachelor's thesis "Passing Is Enough to Be a Bachelor in Landscape Design" –The Challenges of Education in the Degree Programme in Landscape Design

ABSTRACT

The education of landscape design has been under the pressure of change for quite a while. While writing this, many renewals are about to take place or, at least, they are moving towards their final form. Need for change gave enthusiasm to examine the central issue of this thesis: educational challenges in the degree programme of landscape design. In this thesis, special value has been given and answers have been searched for what kind of challenges working life creates for education and its development. The purpose was also to evaluate in which direction the education is going and where it should go.

The author's membership in the student union, personal interests in education and frustration for typical kinds of theses, gave a starting point for the choice of the topic. Logically, Viherympäristöliitto was interested in ordering the thesis for their purposes. An overview about the educational field in landscaping industry forms the theoretical background of this thesis. In addition, the theory section includes information on university of applied sciences, occupational know-how, general working life skills and landscaping as a working field. The author's own interest in education, as well as experiences in different kinds of confidential posts, helped to understand the complexity of the education of landscape design pretty well.

The study was carried out using a theme interview as a method. Professionals in different sectors of landscaping business from municipal organisations to small businesses were interviewed.

The education of landscaping requires closer contact and co-operation with working life. Education should offer wide knowledge on landscaping, as well as give tools to succeed in working life. The professional self-esteem of those working in landscaping industry also needs improving. It is also important to ensure that the general view about landscaping industry is improved all the time. This way, the future of landscaping industry will look much much brighter.

Keywords Landscape design, education, landscaping business

Pages 34 p. + appendices 6 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	VIHERALAN AMMATILAISIA LIUKUHIHNALTA.....	3
2.1	Puutarha-alan koulutuksen syvät juuret.....	3
2.2	Ammattikorkeakoulu.....	5
2.2.1	Projektioppiminen ammattikorkeakoulussa.....	7
2.2.2	Laatu ammattikorkeakoulussa.....	7
2.3	Alan tulevat ammatilliset tulevat täältä.....	8
2.4	Maisemasuunnittelun koulutusten erot ja yhteneväisyydet.....	9
3	HORTONOMI TYÖELÄMÄSSÄ.....	11
3.1	Viherala.....	11
3.2	Ammatillinen osaaminen.....	11
3.3	Työelämätaidot.....	12
3.4	Koulutus ja työelämä kohtaavat.....	13
4	TUTKIMUSMENETELMÄT.....	14
4.1	Teemahaastattelu.....	14
4.2	Teemat ja haastattelun rakenne.....	14
4.3	Teemahaastattelujen toteutus.....	15
4.4	Haastateltavat.....	16
4.5	Tulosten analysointi.....	16
4.6	tulosten luotettavuus.....	16
5	”KOULUTUKSEN NIMI ON EKA VIRHE”.....	18
5.1	Hortonomin (maisemasuunnittelun koulutusohjelma) työkenttä.....	18
5.2	Haasteet koulutukselle.....	19
5.3	Koulutuksen kehityksen suunta.....	22
5.4	Tulevaisuusskenaarioita.....	24
5.5	Muita huomioita.....	25
6	POHDINTAA.....	26
	LÄHTEET.....	31
Liite 1	Maisemasuunnittelun koulutusohjelman opintojen rakenteen vertailua eri ammattikorkeakouluissa	
Liite 2	Haastattelun teemarunkolomake	
Liite 3	Oman uran aikajana	

1 JOHDANTO

Koko ammattikorkeakoulussa opiskeluni aikana olen aktiivisesti toiminut Lepaan oppilaskunnassa ja Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelijakunnassa. Kipinä opinnäytetyöni aiheelle löytyi juuri opiskelijaaktiivitoiminnasta, sillä pääsin näkemään paljon myös ammattikorkeakoulun hallinnollista puolta, joka ei riviopiskelijalle usein näy. Lisämaustetta työn loppuvaiheessa löytyi lisäksi omista kokemuksista työnhaussa.

Omassa ystäväpiirissäni on usein viljelty sanontaa ”hortonomiksi riittää ykkönen”. Jäätyäni toisinaan miettimään tuota lausetta syvällisemmin, löysin siitä muunkin sanoman kuin sen, ettei yhdellä pieleen menneellä tentillä ole niin väliä. Koulutuksen kehittäminen lähtee vähimmäisvaatimuksista. On välttämätöntä miettiä missä kulkee hortonomin osaamisen alaraja, sillä osaaminen määrittää ammattilaisen.

Oma opiskeluni ammattikorkeakoulussa on ollut myös vahvalla tavalla ihmisenä kasvamisen koulu. Omat epäonnistumisten ja onnistumisten kokemukset sekä opiskelutoverieni tuntemukset opiskeluista ja viheralasta ovat synnyttäneet ravisuttavia ajatuksia muun muassa viheralan ammattilaisten oman alan arvostuksesta. Emma Mähönen-Mendoza (2012) on tutkinut omassa opinnäytetyössään viheralan imagoa Suomessa ja toteaa työssään, että viheralan ammattilaiset eivät arvosta omaa alaansa yhtä paljon kuin kuluttajat.

Koulutus on tällä hetkellä muutoksen pyörteissä ja painetta uudistumiselle oli ilmassa jo työn aiheen valintahetkellä. Oma opiskelija-aktiiviurani innosti tarttumaan aiheeseen ja suorastaan synnytti tarpeen päästä tutkimaan aihetta ja esittämään siitä omia näkemyksiäni. Koulutus antaa pohjan ammattilaisuudelle ja mielestäni koulutuksen kehittämistä ei voida liikaa korostaa. On elettävä ajan mukana ja seurattava työmarkkinoiden kehittymistä sekä työelämän tarpeita. Haluan omalla toiminnallani ja opinnäytetyölläni edistää hortonomien parempaa koulutusta ja pärjäämistä muuttuvalla työkentällä.

Puutarha-alan koulutuksen juuret ovat vahvasti Lepaalla. Juuri tämän ja toisaalta myös oman kokemustaustani johdattamana työssä on nähtävissä Lepaa-painotteisuutta ja useassa kohdassa Lepaan koulutusta on käytetty esimerkinomaisesti. On myös syytä ottaa huomioon että tämä opinnäytetyö on kirjoitettu nimenomaan vuoden 2013 vastaavaksi vaikka joitakin tietoja tulevaisuuden muutoksista onkin ollut.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää millaisia haasteita laaja työkenttä asettaa koulutukselle. Toisaalta pohdittavana on myös kehittykö koulutus nykyään oikeasti sen mukaan mikä on tarve ja toive työkentällä, vai seuraako koulutus aivan omaa polkuaan, jolloin jotkut työtehtävät joihin koulutus ennen on valmistanut, eivät enää olekaan oikein sopivia. Entä kuuluuko koulutusohjelman tuottaa valmiita ammattilaisia kovin laajalle vai onko järkevää pitäytyä selkeästi rajattujen työtehtävien piirissä?

Haastatteluvaiheessa nousi esiin useita koulutuksen haasteita myös työkentän ulkopuolelta ja nämä seikat on nostettu esiin tulosten tarkastelussa. Syvät juuret omaava koulutus nuoren ammattikorkeakoulujärjestelmän tarjoamissa raameissa on kokonaisuus, joka kehittyy jatkuvasti ja samalla kohtaa monia uusia haasteita. Tämän on syytäkin herättää keskustelua.

2 VIHERALAN AMMATILAISIA LIUKUHIHNALTA

Kun puhutaan viheralan koulutuksesta, on mentävä sen alkulähteille. Tässä kappaleessa pureudutaan viheralan koulutuksen ja erityisesti maisemasuunnittelun koulutusohjelman, nykytilaan ja historiaan sekä raotetaan hieman tulevaisuuden verhoa. Kappaleessa keskitytään Hämeen ammattikorkeakoulun maisemasuunnittelun koulutukseen mutta tarkastellaan hieman myös muita samaa ja saman aihepiirinkoulutusta tarjoavia tahoja Suomessa.

2.1 Puutarha-alan koulutuksen syvät juuret

Suomen puutarha-alan koulutus tarkoitti 1800-luvulla enintään kaksi vuotta kestävästä puutarhakoulusta, joka tavallisesti toimi jonkun maatilan yhteydessä. Teoriapuoli oli vaatimatonta ja käytännössä oppi saatiin tekemällä. Vanhin tällainen koulu aloitti toimintansa Kupittaaalla vuonna 1841. Kuitenkin 1800-luvun lopulla heräsi tarve ylemmälle puutarhakoulutukselle. Alkuisäyksen koulutuksen järjestämiselle antoi ”Keisarillisen Majestetin Armollinen Julistus puutarhanhoidon opetuksen järjestämisestä Suomessa”. (Laurila 2010, 19.)

Hidasteena ylemmän puutarhaopetuksen alkamiselle oli kuitenkin pitkään epäselvyys koulutuksen sijoituspaikasta. Vaihtoehtoina pidettiin esimerkiksi Tammelan Mustialaa, erinäisiä valtion omistamia tiloja Etelä-Suomessa ja jopa Helsingin yliopistoa. Lopulta ylempi puutarhaopetus päätettiin sijoittaa Lepaalle kun Lepaan kartanon viimeinen omistaja Carl Fredrik Packalén (kuollut 1883) testamenttasi kiinteistön valtiolle. Ehtoina valtiolle Packalén määräsi testamentissaan muun muassa että tilalle tulee perustaa nimenomaan maanviljelys- tai puutarhurikoulu. (Laurila 2010, 19-20.)

Vuonna 1904 asetettiin komitea pohtimaan ehdotusta puutarhakoulutuksen uudistamisesta. Komitea päätyi säilyttämään kaksivuotisen puutarhakoulun ja kehittämään opetusohjelmaa yhtenäisemmäksi. Tämän lisäksi komitea ehdotti korkeamman puutarhakoulun perustamista, josta valmistuneet omaisivat lähtökohdat vaativissa tehtävissä toimimiseen. Tällaisina tehtävinä pidettiin esimerkiksi opettajana, lääninpuutarhurina tai kaupunginpuutarhurina toimimista. (Laurila 2010, 20.)

Jo hyvin varhaisista vaiheista lähtien on Lepaan puutarhaopiston opetuksessa ollut myös puutarhasuunnittelua osana opintoja. Suomen Puutarhateknikkojen seura pyrki toiminnallaan tehostamaan puutarhaopetusta muun muassa lähettämällä kirjelmän Maataloushallitukselle vuonna 1927. Kirjelmässä mainittiin muun muassa, ettei puutarhasuunnittelun opetus ole sillä tasolla kuin sen tulisi olla. Puutarhasuunnittelun opettajan virka perustettiin Lepaan puutarhaopistoon kuitenkin vasta vuonna 1937. (Kallio 1995, 18.)

1900-luvun puolenvälin tienoilla Puutarhateknikkojen seura ajoi sinnikkäästi puutarha-alan korkeakoulutuksen saamista yliopistoon ja onnistui

siinä kun Helsingin yliopistoon perustettiin ensimmäinen puutarhatieteen professorin virka vuonna 1956 (Kallio 1995, 28). Jo ennen tätä, vuonna 1954, aloitti ensimmäinen suomalainen opiskelut Norjassa, Åsin Norges landbrukshøgskolen puutarhaosastolla. Tämä yhteistyö Norjalaisen korkeakoulun kanssa toteutui valtioneuvoston asettaman toimikunnan mietinnön pohjalta. Mietinnön mukaan ylioppilaan tuli suorittaa ensin puolen vuoden harjoittelu Piikkiössä jonka jälkeen siirryttiin Lepaan puutarhuri-kouluun ja sieltä vielä kolmeksi vuodeksi Åsin puutarhataiteen linjalle. Tällä kaavalla oli mahdollista suorittaa maisema-arkkitehdin pätevyys ja samantyyppisellä monivaiheisella opintokokonaisuudella koulutettiin myös puutarha-agronomeja. Yhteistyö Norges Landbrukshøgskolen kanssa jäi tietenkin lyhyeksi kun Suomeen saatiin omaa puutarha-alan korkea-kouluopetusta. (Laurila 2010, 34.)

Vuonna 1959 toteutettiin uudistus, joka edellytti, että jokaisella puutarhaopistoon valitulla tuli olla pohjana puutarha-alan kouluasteen tutkinto sekä vähintään puolen vuoden kokemus alan käytännön töissä. Uudistuksen jälkeen opetusta annettiin aluksi kolmella linjalla, jotka olivat puisto, avomaaviljely sekä lasinalainen viljely. Opintojen kesto puistolinjalla, joka käsitti myös puutarhasuunnittelun, oli 17 kuukautta. (Laurila 2010, 35.)

Puutarhaopistosta valmistuneita kutsuttiin hortonomeiksi vuodesta 1956 lähtien. Tätä ennen vastaavan koulutuksen saaneista käytettiin nimitystä puutarhateknikko. Puutarhateknikon nimitystä alettiin hortonomi-tittelin ilmestymisen jälkeen käyttää opistoa lyhyemmän, vain puoli vuotta kestävä jatkokoulutuksen suorittaneista. (Laurila 2010, 38.)

Puutarhaopettajien koulutusta annettiin vuodesta 1928 lähtien Järvenpään kotitalousopettajaopistossa, mutta linjalta valmistuneet suuntautuivat enimmäkseen kotitaloudellisiin oppilaitoksiin. Puutarhaopistosta valmistuneita työskenteli myös opettajina ja heidän oli mahdollista pätevyitä opettajiksi Järvenpään maatalousnormaalikoulussa. Järvenpään puutarhaopettajien koulutus ajettiin alas 1960-luvun lopulla ja samanaikaisesti aloitettiin Lepaalla puutarhaopistokurssi, jossa viljely- ja markkinointi- sekä suunnittelulinjan ohella myös opetus- ja neuvontalinja. Hortonomitutkinnon jatkona toimi kolme kuukautta kestävä puutarhaopettajakurssi, joka antoi lopullisen puutarhaopettajan pätevyyden. Erillisestä puutarhaopetuksen ja -neuvonnan linjasta opistokoulutuksessa luovuttiin jo vuonna 1974. Vuonna 1990, samaan aikaan kun alettiin synnyttää ammattikorkeakoulujärjestelmää, uudistettiin myös ammatillinen opettajankoulutus. Opettajaopinnot pidentyivät 40 opintoviikon mittaisiksi ja pedagogiset opinnot tuli suorittaa ammatillisessa opettajakorkeakoulussa. (Laurila 2010, 34-39.)

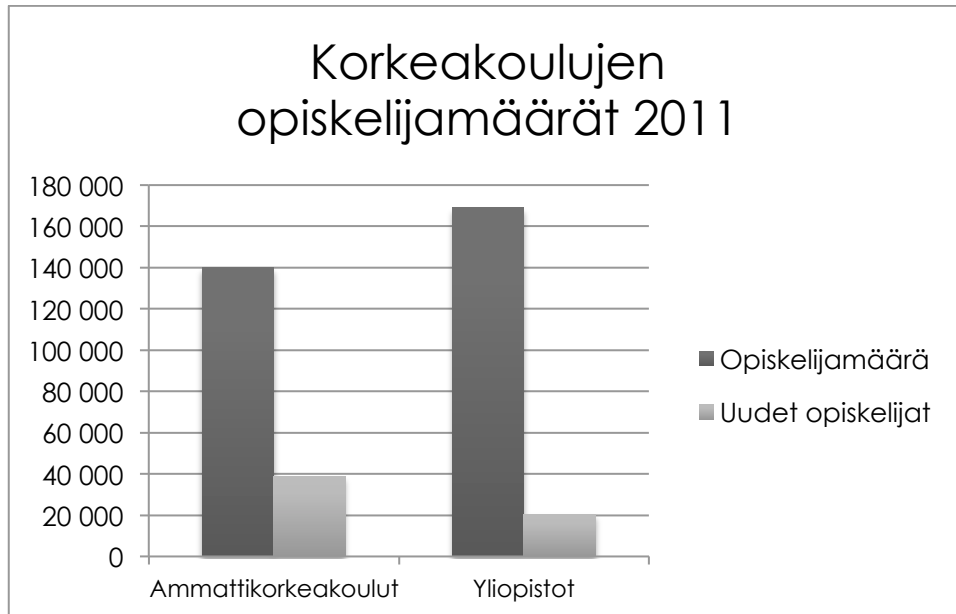
Koulutus otti valtavia askelia kohti sen nykytilaa, kun 1980-luvun lopulla alettiin puhua ammattikorkeakouluista. Ammattikorkeakoulujen synnyn myötä opistot lakkasivat olemasta ja tilalle saatiin käytännönläheistä, ammatillista korkeakoulutusta yliopistojen rinnalle. (Vuollet 2010, 75.)

2.2 Ammattikorkeakoulu

Ammattikorkeakoulut tarjoavat Suomessa korkeakoulutusta yliopistojen rinnalla. Ammattikorkeakoulut ovat alueellisia ja monialaisia ja tarkoituksena on tuottaa käytännönläheistä korkeakoulutusta joka keskustelee mahdollisimman paljon työelämän kanssa. Ammattikorkeakoulujen perustamisvaiheessa juuri ammatillista osaamista ja työelämäyhteyksiä pidettiin oleellisena erottavana tekijänä yliopistokoulutukseen verrattuna (Tynjälä 2000, 112). Toisaalta tavoitteena on kouluttaa nimenomaan ammatillisiin asiantuntijatehtäviin. Ammattikorkeakouluissa pyritään harjoittamaan soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä. (Opetusministeriö 2012.)

Ammattikorkeakoulun historia on melko lyhyt. Jo 1960-luvulla useisiin Euroopan maihin kaavailtiin ammattikorkeakoulujärjestelmää ja vaikka tuolloin Suomessakin käytiin aiheeseen liittyvää keskustelua, sai idea tulla alleen vasta 1980-luvun lopulla. Ammattikorkeakoulujärjestelmä luotiin 1990-luvulla jo olemassa olevista oppilaitoksista. Opinahoja yhdisteltiin ja muokattiin paremmin tarkoitusta vastaaviksi. (Salminen 1997.) Ammattikorkeakoulujen kokeilusta säädettiin lailla nuorisoasteen ja ammattikorkeakoulujen kokeilusta (391/1991), joka määritteli että kokeilulupaa tuli hakea valtioneuvostolta. Hämeen ammattikorkeakoulu sai kokeiluluvan pian lain voimaantulon jälkeen, 1.8.1991 alkaen ja toimiluvan vuonna 1996 kun ensimmäiset yhdeksän ammattikorkeakoulua vakinaistettiin. Varsinainen kokeiluvaihe jatkui kuitenkin vielä vuoden 1999 loppuun saakka. (Salminen 1997.)

Varsinaiset syyt, jotka ajoivat perustamaan ammattikorkeakouluja, löytyivät jo olemassa olevasta koulutusjärjestelmän ongelmakohdista. Koettiin, ettei jäykkä koulutussysteemi vastannut muuttuviin tieto- ja taitovaatimuksiin, jonka lisäksi koulutusajat olivat pidentyneet, opintojen keskeytykset olivat lisääntyneet ja yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen koettiin erkaantuneen liian kauas toisistaan. (Salminen 1997.) Ammattikorkeakoulujen lisäksi korkeakoulutusta tarjotaan Suomessa myös yliopistoissa. Toiminnan painopistealueet ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa ovat kuitenkin erilaiset ja nuorena instituutiona ammattikorkeakoulu hakee edelleen paikkaansa. (Helakorpi 2005.) Opiskelijamäärältään ammattikorkeakoulut ovat yliopiston rinnalla kuitenkin iso tekijä.

Kuvio 1. Huomattavasti suuremmasta uusien opiskelijoiden määrästä huolimatta ammattikorkeakoulussa opiskelevien kokonaismäärä on pienempi kuin yliopistossa, mikä selittyy laajuudeltaan pienemmillä tutkinnoilla (Tilastokeskus 2011, 2012).

Ammattikorkeakoulujen toimintaa säätelee ammattikorkeakoululaki. Laki on kuitenkin muuttumassa ja muutokset astuvat voimaan vuonna 2014. Käytännössä uusi laki tekee lopun koulutusohjelmille ja tilalle tulevat pääosin tutkintonimikkeitä noudattavat koulutusvastuualueet. Tämä tarkoittaa esimerkiksi, että Hämeen ammattikorkeakoulussa hortonomeja valmistavat maisemasuunnittelun ja puutarhatalouden koulutusohjelmat muodostavat jatkossa yhden koulutusvastuualueen. (Peltoniemi 2012, 28.) Sen sijaan yrkeshögskolan Noviassa yhdistetään kaikki luonnonvara-alan opetus yhdeksi koulutusohjelmaksi. Tämä muutos tulee voimaan vuoden 2013 syksyllä. (Regårdh 2012, 33.)

Ammattikorkeakoululaki-uudistuksen tarkoituksena yleisesti on nimenomaan työelämän nivominen entistä lähemmäksi koulutusta sekä toiminnan tehostaminen muun muassa toimilupien uudistamisella ja toimipisteverkon kehittämisellä. Myös ammattikorkeakoulujen rahoitukseen tulee muutoksia, esimerkiksi vastuu perusrahoituksesta siirretään kokonaan valtiolle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.)

“Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojansa ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä.” (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 423/2005 7§.)

Opinnäytetyö on oleellinen osa ammattikorkeakoulututkintoa. Se toimii ammattikorkeakoulussa opiskelevan lopputyönä, ja kuten jo ammattikorkeakoululain pykälä antaa ymmärtää, on työn tarkoitus opiskelijan oman osaamisen näyttäminen ja kehittäminen. Esimerkiksi Centria- ja Diakonia-ammattikorkeakoulut korostavat internet-sivuillaan opinnäytetyön työelämälähtöisyyttä; työ voi olla esimerkiksi tuote- tai kehittämisprojekti,

suunnittelutehtävä tai tutkimustyö. Usein opinnäytetyö onkin osa harjoittelua ja sen voi toteuttaa joko yksin tai ryhmässä. Jokaisella opinnäytetyöllä on tilaaja, usein jokin yritys tai yhteistyö. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2013; Centria Ammatikorkeakoulu 2013.)

2.2.1 Projektioppiminen ammattikorkeakoulussa

Ammattikorkeakoulupedagogiikalla tarkoitetaan löyhästi erilaisia oppimiseen ja opetukseen liittyviä koulutustavoitteita sekä menetelmiä, sisältöjä ja materiaaleja jotka ovat yleisesti käytössä ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulupedagogiikan eräs toteutusmuoto on projektipedagogiikka. Projekti opetusmenetelmänä on intensiivinen ja mahdollistaa teorian ja käytännön luontevan yhdistymisen. Perusidea on, että perinteisten luento ja tentti -toteutusten sijaan toteutetaan aitoja projekteja työelämän kanssa ja integroidaan mukaan yhteiset aineet, kuten viestintä ja kielet. (Vesterinen 2001, 71-73.)

Projektioppiminen on kuitenkin haastava metodi, joka vaatii opiskelijalta kypsyyttä ja kykyä asettaa itselleen oppimistavoitteita ja toisaalta aktiivisempaa otetta omaan opiskeluun. Opiskelijan kannalta hyviä puolia projektioppimisessa ovat kuitenkin syvällisemmän tietämyksen kehittyminen, persoonallinen kasvu sekä valinnan vapaus, riippumattomuus ja itsenäisyys opiskelussa. Projektiopiskelussa on toki myös varjopuolensa. Tällaiseksi on havaittu muun muassa epätasainen työnjako, joka pahimmillaan asettaa opiskelijat täysin eriarvoiseen asemaan, jolloin osa ei pääse käsiksi projektin kaikkiin työvaiheisiin, vaan jää ilman kunnon kokonaiskuvaa. (Vesterinen 2001, 71-73.)

Vuosien 2013 ja 2014 aikana ollaan Hämeen ammattikorkeakoulussa siirtymässä projektiopetukseen, jossa uusien koulutusvastuualueiden opetussuunnitelmat tulevat olemaan moduulirakenteisia. Moduulien avulla opettava aines kootaan suurempiin, noin 15 opintopisteen laajuisiin osamiskeskeisiin kokonaisuuksiin. Projektiopetuksen toteutusta suunnitellaan yksikössä parhaillaan ja uusi malli tulee osittain käyttöön jo lukuvuonna 2013-2014. (Ahokas, henkilökohtainen tiedonanto 18.4.2013) Tavoitteena muutoksessa on vakiintunut, hyvin organisoitu yhteistyö työelämän kanssa. Peltoniemen (Lepaan työelämäpäivä 5.2.2013) mukaan koulutusta pyritään viemään suuntaan, joka mahdollistaa nopean reagoinnin työkentän muutoksiin ja toisaalta antaa opiskelijalle hyvät lähtökohdat työelämävalmiuksien kehittämiseen. Mahdollisen uuden toteutustavan tarkoitus on myös saada kitkettä päällekkäisyyttä ja helpottaa opiskelijan työtä muokkaamalla opintokokonaisuuksia selkeämmiksi. (Peltoniemi, henkilökohtainen tiedonanto 5.11.2012.)

2.2.2 Laatu ammattikorkeakoulussa

”Ammattikorkeakoulun tehtävänä on vastata järjestämänsä koulutuksen ja muun toiminnan laatuosasta ja jatkuvasta kehittämisestä. Ammattikorkeakoulun tulee arvioida koulutustaan ja muuta toimintaansa ja niiden

vaikuttavuutta. Ammattikorkeakoulun on myös osallistuttava ulkopuoliseen toimintansa ja laatujärjestelmiensä arviointiin säännöllisesti ja julkistettava järjestämänsä arvioinnin tulokset”.(Ammattikorkeakoululaki 351/2003 9§.)

Ammattikorkeakoululain velvoittamina ammattikorkeakoulut ovat velvollisia tarkkailemaan opetuksen laatua. Laatutyötä valvoo korkeakoulujen arviointineuvosto, joka toimii opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä. (Ammattikorkeakoululaki 351/2003 9§.)

Helakorpi listaa teoksessaan Oppilaitoksen tuloksellisuus ja laadunhallinta elementtejä, joista syntyy opetuksen laatu. Näitä ovat opetussuunnittelun laatu, oppimisen ohjaamisen laatu sekä oppimisilmaston laatu. Laadunvalvonnan tarkoituksena on aina kehittää oppilaitoksen tuloksellisuutta. (Helakorpi 1994, 52-57.) Laatutyö ammattikorkeakouluissa ei kuitenkaan seuraa täysin yleisen koulutuksen laatutyön kaavaa, sillä ammattikorkeakoulujen toimintaympäristö on ollut jatkuvan muutoksen alla koko sen ajan, kun ammattikorkeakoulujärjestelmä on ollut olemassa. (Kostamo 1998, 52.)

2.3 Alan tulevat ammattilaiset tulevat täältä

Opetusministeriö linjasi vuonna 1989 ammattikorkeakoulujärjestelmän kehittämisestä ja jo vuonna 1992 alkoi ammattikorkeakoulun kokeiluvaihe. Hämeen ammattikorkeakoulu oli yksi pioneerioppilaitoksista. Aluksi Lepaalla aloitti vain puutarhatalouden koulutusohjelma, jossa kuitenkin annettiin opetusta sekä puutarhakasvituotannon että viheralan pääaine- ja kokonaisuuksissa. Hyvin pian, vuonna 1995, viheralan koulutus erotettiin omaksi maisemasuunnittelun koulutusohjelmakseen ja samalla opintojen sisältöä muokattiin yleiseurooppalaisempaan suuntaan. (Hänninen 2010, 75-76.) Oulun seudun ammattikorkeakoulussa maisemasuunnittelua on voinut opiskella vuodesta 2000 lähtien (Tajakka 2011, 74).

Maisemasuunnittelun koulutusta annetaan vain kolmessa ammattikorkeakoulussa, Hämeen ammattikorkeakoulussa, Oulun seudun ammattikorkeakoulussa sekä Yrkeshögskolan Noviassa. Uusia opiskelijoita otetaan kuitenkin enää vain kahteen edellä mainituista: Hämeen ammattikorkeakouluun ja Yrkeshögskolan Noviaan. (Koulutusnetti 2013)

Muita koulutusohjelmia korkea-asteella, joiden työkenttä on maisemasuunnittelun kanssa osin yhteneväinen, on muutamia. Kaikkein lähimmäksi osuvat maisema-arkkitehdin, miljöösuunnittelijan sekä ympäristösuunnittelijan koulutukset. Maisema-arkkitehtejä koulutetaan Aalto yliopistossa, miljöösuunnittelijoita puolestaan Lahden ammattikorkeakoulussa sekä Yrkeshögskolan Noviassa. Ympäristösuunnittelijoita koulutetaan myös Yrkeshögskolan Noviassa, Hämeen ammattikorkeakoulussa ja Turun ammattikorkeakoulussa kestävän kehityksen koulutusohjelmissa. Maisemasuunnittelun koulutusohjelma kuuluu luonnonvara-alaan, samoin kuin edellä mainittu kestävän kehityksen koulutusohjelma. Miljöösuunnittelijat

sen sijaan käyttävät insinööri-nimikettä ja koulutusohjelma kuuluu tekniikan alaan.

Maisema-arkkitehdin työtehtävät sivuavat paljon maisemasuunnittelijan tehtäviä. Maisema-arkkitehdin koulutuksestakin löytyy runsaasti samoja elementtejä, esimerkiksi kasvien käyttöä, maisemanhoitoa ja geomorfologiaa. Koulutuksen pääpaino on ympäristön suunnittelussa, taiteellista näkökulmaa unohtamatta. (Aalto yliopisto 2013). Maisema-arkkitehtuuria on voinut opiskella Suomessa vuodesta 1969 (Suomen maisema-arkkitehtiliitto 2013).

Toisen asteen koulutus viheralalla tarkoittaa käytännössä puutarhatalouden perustutkintoa josta valmistuneet käyttävät puutarhuri-nimikettä. Tutkinnon laajuus on 120 opintoviikkoa. Toisinaan puutarhuri voi hakea samoja työpaikkoja kuin maisemasuunnittelua opiskellut hortonomi. Puutarhurin koulutusta järjestetään Suomessa laajalti; lähes joka maakunnasta löytyy oma oppilaitoksensa. Tutkinto on lisäksi mahdollista opiskella myös oppisopimuksella. Puutarhatalouden perustutkinto sisältää kolme erilaista koulutusohjelmaa, jotka ovat kukka- ja puutarhakauppa, puutarhatuotanto sekä viherala. Kukka- ja puutarhakaupan koulutusohjelmassa syvennyttään puutarha- ja kukkakaupan alan myynti- ja asiakaspalvelutehtäviin. Puutarhatuotannon koulutusohjelma keskittyy puutarhatuotteiden, kuten vihannesten, taimien ja kukkien viljelyyn. Viheralan koulutusohjelma sivuaa eniten ammattikorkeakoulun maisemasuunnittelun koulutusta ja valmistaa viheralueiden rakentamisen ja -ylläpidon työtehtäviin. (Opintoluotsi 2010.)

Lisäksi viheralalla on useita ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Ammattitutkintoja ovat esimerkiksi floristi, puistopuutarhuri ja golfkentänhoitaja. Viheralan erikoisammattitutkinnoista sen sijaan löytyvät floristimestarin, puistomestarin, taimistomestarin sekä golfkenttämestarin tutkinnot. (Puutarhaliitto 2012.)

2.4 Maisemasuunnittelun koulutusten erot ja yhteneväisyydet

Koulutusta järjestävien ammattikorkeakoulujen on itse päätettävä koulutuksen sisällöstä ja opetussuunnitelmasta. Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävä on vain vahvistaa koulutusohjelmat päätöksellään. Päätös kertoo koulutusohjelman nimen, mahdolliset suuntautumisvaihtoehdot, tutkinnon ja tutkintonimikkeen ja lisäksi koulutusohjelman ja harjoittelun laajuuden opintopisteinä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö.) Maisemasuunnittelun koulutuksen järjestäjät, Oulun seudun- ja Hämeen ammattikorkeakoulut sekä Yrkeshögskolan Novia, ovat kuitenkin tehneet yhteistyötä ja määrittäneet valtakunnallisesti, mitkä ovat vihertuotannon- ja suunnittelun ammatilliset osaamistavoitteet. Yhteistyötä on hyödynnetty pitkään myös valintakokeiden järjestämisessä. (Tajakka 2011, 75.)

Kun vertaillaan Suomessa järjestettävää maisemasuunnittelun koulutusta opintojaksoittain (Liite 1), huomataan pian että vaikka tuki lähtökohdat

ovat samat, on monta tapaa järjestää opetus. Jokaisessa kolmessa ammattikorkeakoulussa maisemasuunnittelun opiskelija opiskelee pakolliset perusopinnot, joiden laajuus vaihtelee 50 pisteestä 60:en. Kaikissa vertailun kohteina olleissa harjoitteluun ja opinnäytetyöhön käytettävät opintopistemäärät ovat samat. Vapaasti valittavien opintojen laajuus on sekä Oulun seudun- että Hämeen ammattikorkeakoulussa 15 opintopistettä, kun taas Yrkeshögskolan Noviassa tuo pistemäärä on 12.

Taulukko 1. Maisemasuunnittelun tutkinnon opintopisteiden jakautuminen ammattikorkeakouluittain

	Perusopinnot	Ammattiopinnot	vapaasti valittavat	Harjoittelu	Opinnäytetyö
HAMK	50	130	15	30	15
QAMK	60	120	15	30	15
NOVIA	52	131	12	30	15

Hämeen ammattikorkeakoulun, Oulun seudun ammattikorkeakoulun ja Yrkeshögskolan Novian maisemasuunnittelun opetussuunnitelmien vertailussa on havaittavissa kolme melko erilaista tapaa toteuttaa ammattiopinnot. Maisemasuunnittelun koulutusohjelmassa Hämeen ammattikorkeakoulussa on valittavana tällä hetkellä kaksi eri pääainetta; viheraluerakentaminen ja ylläpito sekä viherympäristön suunnittelu. Pääaineopintojen lisäksi opiskelija opiskelee pakolliset ammattiopinnot. Oulun seudun ammattikorkeakoulussa sen sijaan ammattiopinnot pitävät sisällään 120 opintopisteen kokonaisuuden jonka opiskelija voi koota haluamistaan kymmenestä 12 pisteen paketista. Yhteensä paketteja on tarjolla 16. (Oulun seudun ammattikorkeakoulu 2012.) Noviassa maisemasuunnittelu on suuntautumisevaihtoehto maasutuelinkeinojen ja maisemasuunnittelun koulutusohjelmassa. Noviassa kaikki maisemasuunnittelun opiskelijat opiskelevat samat ammattiopinnot eikä valinnaisuutta ole kuin vapaasti valittavien opintojen ja profilstudier-opintokokonaisuuden verran.

Oulun seudun ammattikorkeakoulun maisemasuunnittelun koulutusohjelmaa uudistettiin 2011 (Tajakka 2011, 74). Koulutukseen ei kuitenkaan oteta enää uusia opiskelijoita vuoden 2012 jälkeen ja näin maisemasuunnittelun koulutusta on saatavilla enää Hämeen ammattikorkeakoulussa ja yrkeshögskolan Noviassa. Oulun seudun ammattikorkeakoulun maisemasuunnittelun aloituspaikat siirtyvät käytännössä Hämeen ammattikorkeakoululle. (Peltoniemi, Lepaan työelämäpäivä 5.2.2013.)

3 HORTONOMI TYÖELÄMÄSSÄ

Maisemasuunnittelun koulutusohjelmassa opiskelleen hortonomin työkenttä ei ole aivan yksiselitteinen. Ison osan tuosta työkentästä kattavat vihersuunnittelun, viherrakentamisen sekä viheralueiden ylläpidon tehtävät. Tämän lisäksi maisemasuunnittelun koulutusohjelmassa opiskelleen hortonomin on mahdollista työskennellä esimerkiksi rakennuttamis- tai valvontatehtävissä, järjestökentällä, mediassa, opetustehtävissä tai puutarhakaupan alalla. Karkeasti jaoteltuna työnantajana toimivat kunnat, seurakunnat tai yksityiset viherrakennusfirmat ja suunnittelutoimistot sekä toisen asteen puutarha-alan oppilaitokset ja puutarhalehdet. (Hämeen ammattikorkeakoulu 2012.)

Työkentästä ja työelämästä puhuttaessa sivutaan monia käsitteitä, kuten ammattitaitoa, ammatillista osaamista, kompetenssia ja kvalifikaatiota. Nämä käsitteet menevät toisinaan hieman ristiin eivätkä ole määritelmiltään aivan yksiselitteisiä. (Vesterinen 2001.)

3.1 Viherala

Viherala on osa puutarha-alaa (Lassheikki, Lepaan opiskelijoiden työelämäpäivä 1.11.2012). Puutarha-alaan luetaan lisäksi kuuluvaksi myös puutarhatuotanto sekä kukka- ja puutarhakauppa (Puutarhaliitto 2013). Viherala sen sijaan sisältää ympäristösuunnittelun, -rakentamisen, -ylläpidon ja näitä palveleva materiaalien tuotanto. Lisäksi viheralaan kuuluvat alaan liittyvä kauppa, hallinto, koulutus, neuvonta ja tutkimustyö. (Soini 2009, 10.)

Ympäristösuunnittelu pitää sisällään kaikenlaisten ulkoalueiden suunnittelun. Esimerkkeinä voidaan mainita yksityispihat, leikkipaikat, puistot, ulkoilualueet ja hautausmaat. Suunnittelutyön laajuus voi vaihdella pienen pihan istutussuunnitelmasta aina suurten virkistys- ja puistoalueiden toteutussuunnitteluun. Lisäksi varsinkin yksityissektorilla suunnittelijat tekevät usein myös konsultointia ja pihaneuvontaa. Ympäristörakentamisella tarkoitetaan ulkoalueiden, kuten pihojen, puistojen, liikennealueiden, ulkoliikuntapaikkojen ja virkistysalueiden rakentamista. Tyypillisiä viherrakentamisen työkokonaisuuksia ovat esimerkiksi maarakentaminen, ulkoalueiden rakenteiden, kuten leikkivälineiden, aitojen, muurien ja kalusteiden rakentaminen, mittaustekniset työt sekä istutus-, nurmetus- ja kasvualustatyöt. Ylläpito puolestaan käsittää ulkoalueiden hoidon ja kunnossapidon aina kaupunkiympäristön puistoalueilta lähimetsiin. Tyypillisiä ylläpitotyöitä ovat muun muassa nurmen leikkuu, kasvillisuuden hoito sekä lumityöt. (Soini 2009, 10.)

3.2 Ammatillinen osaaminen

Ammatillinen osaaminen on monitahoinen käsite, jolla tarkoitetaan erilaisista taidoista, tiedoista ja henkilökohtaisista ominaisuuksista muodostuvaa kokonaisuutta. Tämä kokonaisuus on se, jonka avulla henkilö toimii

työtehtävässään ja ammatissaan. (Jaakkola 1995, 119.) Ammattitaito on kyky yhdistellä ja hyödyntää ammattiin liittyviä tietoja ja taitoja työtehtävään sopivalla tavalla (Räisänen 1998, 47-48).

Työn tekemisen ja siinä suoriutumisen kannalta oleellista ovat kuitenkin työtehtävän mukaan määräytyvät osaamis- ja pätevyysvaatimukset. Nämä vaatimukset liittyvät läheisesti ammattitaito-käsitteen kanssa käytettyihin kvalifikaation ja kompetenssin termeihin. Osittain näitä termejä käytetään sekaisin jopa korvaamaan toisiaan, mutta niille on löydettävissä myös omat rajatut määritelmänsä. (Vesterinen 2001, 34.)

Ammatillisen osaamisen kehittymisessä oleellisessa roolissa näyttäytyvät harjoittelujaksot. Tämänhetkisessä maisemasuunnittelun koulutuksessa harjoittelun osuus on 30 opintopistettä eli 12,5% koko koulutuksen kestoista (Taulukko 1). Harjoittelujaksoilla käytäntö ja teoria kohtaavat ja jo lainsäädäntö määrittelee, että harjoittelun tavoitteena tulee olla, että opiskelija pääsee perehtymään eri tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä sekä alan keskeisiin käytännön työtehtäviin. Harjoittelun merkitystä opiskelijan ammatillisen kasvun ja asiantuntijuuden rakentumisessa ei voi väheksyä. Harjoittelujaksojen tarkoituksenmukainen toteutuminen vaatii kuitenkin myös ohjausta sekä oppilaitoksen että harjoittelupaikan puolesta. Parhaassa tapauksessa harjoittelujaksot avaavat konkreettisesti ovet työelämään kun opiskelija saa oman alansa työkokemusta ja joskus harjoittelupaikastaan myös työpaikan. (Salonen 2007, 26.)

3.3 Työelämätaidot

Työelämässä tarvitaan ammatillisen osaamisen lisäksi työelämätaitoja. Työelämätaidot on käsite, jolla korostetaan työntekijän uusiutumistaitoja ja osaamista. Uusiutumistaidolla viitataan työntekijän kykyyn vastata työelämän alati vaihtuviin osaamistarpeisiin ja kvalifikaatiovaatimuksiin. Osittain tarvittavat työelämätaidot riippuvat ammattialasta ja työtehtävästä mutta useat niistä ovat kuitenkin luettavissa yleishyödyllisiksi, joka alalla tarpeelliseksi valmiuksiksi, joita nimitetään yleisiksi työelämätaidoiksi. (Vesterinen 2001, 34-40).

Työelämätaitoja voivat olla esimerkiksi johtamistaidot, taito vastata asiakkaan tarpeisiin sekä kommunikaatio- ja verkostoitumistaidot. Varsinkin projektioppimisen oletetaan kehittävän työelämätaitoja. (Vesterinen 2001, 34-40.) Ruohotie (2005, 39) jakaa yleiset työelämätaidot neljään kompetenssialueeseen. Näitä alueita ovat elämänhallinta, ihmisten ja tehtävien johtaminen, innovaatioiden ja muutosten vauhdittaminen sekä kommunikointitaito. Kommunikointitaidoilla tarkoitetaan vuorovaikutus- ja kuuntelutaitoja sekä suullisia ja kirjallisia viestintätaitoja. Elämänhallinta sisältää oman ajankäytön organisoinnin ja hallinnan lisäksi oppimisen taidon, henkilökohtaiset vahvuudet sekä ongelmanratkaisutaidot. Elämänhallinnan ja kommunikointitaitojen valmiudet yhdessä muodostavat pohjan hyvälle johtamistaidoille. Ihmisten ja tehtävien johtamisen kompetenssialueeseen luetaan kuuluvaksi päätöksentekotaito ja koordinoitukyky, taito hallita konflikteja sekä suunnittelu- ja organisointitaidot. Innovaatioiden ja muu-

tosten vauhdittaminen sen sijaan pitää sisällään luovuutta vaativia taitoja, kuten hahmottamis-, visiointi- ja riskinottoa. (Ruohotie 2005, 37-39)

3.4 Koulutus ja työelämä kohtaavat

Hämeen ammattikorkeakoulun strategiassa (2008) mainitaan jo alussa oppilaitoksen visioon kuuluvan myös tavoite olla joustava työelämän yhteistyökumppani ja uudistaja. Yrkeshögskolan Novia esittelee myös toiminta-ajatustaan verkkosivuillaan ja mainitsee ammattikorkeakoulun tehtävän olevan työelämään ja sen kehittymisen vaatimuksiin perustuvan korkeakoulutuksen tarjoaminen (Yrkeshögskolan Novia 2013).

Hämeen ammattikorkeakoulun maisemasuunnittelun koulutusohjelmassa Lepaalla työelämäyhteistyö näyttäytyy opiskelijalle muun muassa vierailuvina luennoitsijoina, teemapäivinä, yritysvierailuina sekä työelämä- ja rekrytointipäivinä. Lisäksi tutkimusyhteistyö ja hankkeet, yhteiset projektit opintojaksoihin liittyen ja harjoitustyöt joissa kohteina on jokin yritys tai organisaatio, tarjoavat sekä oppilaitokselle ja yrityksille että opiskelijoille kanavia päästä lähemmäs toisiaan. Lepaan koulutuksen työelämäkontaktien yhteydessä on toki mainittava myös Lepaa-näyttely. (Peltoniemi, henkilökohtainen tiedonanto 5.3.2013)

Yksi itsestään selvimmistä koulutuksen ja työelämän kohtaamispaikoista on harjoittelu. Harjoittelujaksot voivat parhaimmillaan tarjota paitsi oppimiskokemuksia opiskelijalle, myös monenlaista yhteistyötä oppilaitosten sekä elinkeino- ja työelämän välille. (Salonen 2007, 27.)

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Teemahaastattelu

Tässä työssä tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Teemahaastattelu on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä jota käytetään useiden eri tieteenalojen tutkimuksissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tarkastelemaan aineistoa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja samalla yksityiskohtaisesti. Haastateltavien huolellinen valitseminen on tutkimuksen onnistumisen kannalta oleellista ja tärkeää on säilyttää haastattelutilanne mahdollisimman luonnollisena. (Hirsjärvi ym. 2006, 155.) Teemahaastattelu menetelmänä muistuttaa itse asiassa keskustelua jolla on jokin tarkoitus. Kuten tavallisessa keskustelussa, myös teemahaastattelussa on havaittavissa sekä verbaalia että nonverbaalia kanssakäymistä. Toisaalta aivan kuten keskustellessa normaalisti, myös teemahaastattelussa haastattelijä vaikuttaa haastateltavaan ja päinvastoin. Silti, teemahaastattelun erottaa keskustelusta sen tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus; tavoitteena on saavuttaa tietty päämäärä. (Hirsjärvi & Hurme 1991, 25.)

Tietoa on hankittu haastattelemalla viheralan erilaisia toimijoita. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään vastaajien näkemyksiä maisemasuunnittelun hortonomin työkentästä ja sen asettamista haasteista koulutukselle. Menetelmän valinnan perusteena oli ajatus, ettei lähtötilanteessa ollut olemassa kovin tarkkaa arviota siitä, millaisia vastauksia haastatteluissa tullaan saamaan. Haastattelun pohjana toimi iskusanamaisesti luotu teemarunko (Liite 2), jonka lisäksi haastatteluissa käytettiin välillä myös tarkentavia kysymyksiä. Pääosin haastattelut etenivät kuitenkin keskustelunomaisesti. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 35.) Haastattelu koottiin tutkimuskysymyksen ja siihen liittyvien lisäkysymysten sekä aiheeseen liittyvän teorian pohjalta.

4.2 Teemat ja haastattelun rakenne

Haastattelun rungon muodostivat neljä teemaa: maisemasuunnittelun hortonomin työkenttä, työkentän haasteet koulutuksen kannalta, koulutuksen kehityssuunta sekä tulevaisuus. Lisäksi tulosten analysoinnin pohjaksi jokainen haastateltava kuvasi omaa urakehitystään aikajanelle niin, että jokainen uran kannalta merkittävä työ- tai opiskelupaikka tai muu haastateltavan mielestä merkittävä työ- tai yksityiselämän tapahtuma kirjattiin janelle kronologisessa järjestyksessä. Aikajana käytiin läpi aivan haastattelun aluksi, ennen varsinaisiin teemoihin siirtymistä. Haastateltava sai itse suullisesti kertoa omasta työ- ja opiskeluhistoriastaan vapaamuotoisesti. Oman uran läpikäynti muutti useimpien haastateltavien kohdalla ilmapiiriä rennommaksi ja toisaalta antoi hyvää pohjaa haastattelujen purkamiseen. Haastattelun runko ja aikajana-kaavake ovat opinnäytetyön liitteenä.

Ensimmäisen teeman, maisemasuunnittelun hortonomin työkenttä, kohdalla tarkoitus oli kartoittaa alan ammattilaisten mielikuvia siitä työkentästä, johon maisemasuunnittelun koulutus tuottaa hortonomeja. Toisaalta haasteena oli myös miettiä voisiko se mahdollisesti olla jotakin muuta.

Toinen teema, työkentän haasteet koulutuksen kannalta, pureutui suoraan itse aiheeseen. Teeman tarkoituksena oli saada haastateltavilta vastauksia lähinnä kunkin omaan sektoriin liittyen, joskin monella oli sanottavaa myös oman työnkuvan ulkopuolelle jäävien tehtävien haasteista.

Koulutuksen kehittymisen suunta oli teemana paljon ajatuksia herättävä. Tarkoituksena oli muodostaa suuntaviivoja siitä, mihin suuntaan koulutusta haastateltavien mielestä tulisi kehittää. Lisäkysymyksenä joko toisen tai kolmannen teeman kohdalla oli: ”vastaako koulutus nykyisellään haasteisiin?”

Neljäs teema, tulevaisuus, toi haastatteluun hieman lisää perspektiiviä ja tuon teeman kohdalla nousi paljon uusia ajatuksia aiempiin teemoihin liittyen. Teeman tarkoituksena oli kartoittaa sitä, mihin suuntaan koulutusta tulisi mahdollisesti kehittää että koulutus voisi tulevaisuudessa vastata mahdollisimman hyvin työkentän haasteisiin. Tulevaisuus-teeman kohdalla haastateltavilla oli mahdollisuus päästä revittelemään mielikuvillaan ja näkemyksillään viheralan työkentän ja koulutuksen tulevaisuuden näkymillä.

Tulosten tarkastelussa on erotettu omaksi kohdakseen muita huomioita, sillä haastatteluissa tuli esiin runsaasti huomionarvoisia asioita varsinaisten teemojen ulkopuolelta.

4.3 Teemahaastattelujen toteutus

Tämän opinnäytetyön teemahaastattelut on tehty vuoden 2012 aikana. Ensimmäinen haastattelu toteutettiin kesäkuussa ja viimeinen joulukuussa. Yhteensä haastateltavia oli kuusi. Ennen varsinaisia haastatteluja suoritettiin yksi testihaastattelu jonka jälkeen teemarunko ja lisäkysymykset viilattiin lopulliseen muotoonsa. Haastattelut suoritettiin pääosin haastateltavien työpaikoilla ja yksi haastattelu Skypen välityksellä. Kestoltaan lyhyin haastattelu oli 32 minuuttia ja pisin tunti ja 34 minuuttia.

Haastattelut on pyritty toteuttamaan mahdollisimman tarkasti samaa kaavaa noudattaen. Lisäksi jokaisesta haastattelusta tehtiin muistiinpanoja, joita käytettiin apuna litteroinnissa.

Haastateltavat pyrittiin valitsemaan mahdollisimman monipuolisesti jotta viheralan työkenttä olisi laajasti edustettu. Osa haastateltavista löytyi työn tilaajan ehdotuksien perusteella, osa esimerkiksi muilta haastateltavilta saatujen vinkkien ansiosta. Haastateltaviksi pyrittiin valitsemaan henkilöitä joilla olisi jo valmiiksi kohtalainen käsitys nykyisestä koulutuksesta sekä kiinnostusta aihepiiriä kohtaan.

4.4 Haastateltavat

Tutkimuksen haastateltavat valikoituivat työn tilaajalta ja opettajilta saatujen vinkkien perusteella. Tarkoituksena oli löytää henkilöitä, jotka työskentelevät erilaisissa viheralan työtehtävissä. Lisäksi valinnassa kiinnitettiin huomiota siihen, että haastateltavat olisivat jo lähtökohtaisesti melko hyvin perillä siitä, mitä nykyinen hortonomikoulutus on.

Haastateltavista naisia oli kolme ja miehiä kolme. Iältään he ovat 25-50 vuoden väliltä. Kuudesta haastateltavasta viisi on koulutukseltaan hortonomeja ja yksi maa- ja metsätieteiden maisteri. Hortonomeista kaksi on opiskellut opistossa ja kolme ammattikorkeakoulussa. Osa haastateltavista on opiskellut lisäksi muutakin. Kolmelta haastateltavalta löytyy opettajan pätevyys ja yhdeltä ylempi AMK-tutkinto. Haastateltavista kolme työskentelee viheralan opetustehtävissä ja yksi kaupungin palveluksessa. Opetustehtävissä työskentelevistä kaksi toimii ammattikorkeakoulussa ja yksi ammatillisen aikuiskoulutuksen parissa. Suunnittelutyötä haastateltavista tekee kaksi, toinen omassa yrityksessään ja toinen suunnittelutoimiston palkattuna suunnittelijana. Yrittäjinä haastateltavista toimii kaksi henkilöä. Toisen toimiala on maisemasuunnittelu ja toisen viherrakentaminen. Esimiesasemassa haastateltavista toimii yhteensä kolme: yksi kunnallisorganisaatiossa, yksi oman yrityksensä toimitusjohtajan roolissa ja yksi koulutusorganisaatiossa.

Vastauksissaan haastateltavat purkivat runsaasti myös omia kokemuksiaan koulutuksesta sekä reittejään työelämässä. Useat vastaajista näkivät koulutuksensa melko positiivisessa valossa vaikka lähes jokainen löysi myös toki koulutuksen jättämiä aukkoja.

4.5 Tulosten analysointi

Haastattelut kirjoitettiin auki sanatarkasti nauhoitteista ja yhdistettiin yhdeksi dokumentiksi. Ensin kaikkien haastattelujen sisällöt yhdistettiin niiden teemojen alle, joihin ne haastattelun kronologisen järjestyksen puitteissa kuuluvat, kuitenkin niin, että tieto siitä, kuka sanoi mitään, säilyi. Jokaisessa haastattelussa hypittiin asiasta toiseen, kuten teemahaastattelulle on ominaista, jonka vuoksi haastateltavien kommentteja siirrettiin asia-sisältöä vastaavan teeman alle. Tällä toimenpiteellä pyrittiin saamaan raporttia selkeämmäksi ja helpommin luettavaksi. Haastattelujen sisällöt on jaoteltu raporttiin teemoittain, jokainen oman alaotsikkonsa alle, ja pyrittiin etsimään yhteneväisyyksiä eri haastateltavien kesken. Haastattelujen analysoinnissa on lisäksi käytetty apuna haastateltavien tekemiä oman uransa aikajanoja, jotka samalla toimivat myös haastateltavien pohjatietojen lähteenä.

4.6 tulosten luotettavuus

Reliabiliteetti ja validiteetti ovat käsitteitä, joiden käyttämisestä laadullisessa tutkimuksessa ei olla aivan yksimielisiä. Reliabiliteetilla tarkoitetaan

käytetyn tutkimusmenetelmän kykyä antaa tuloksia, jotka ovat mahdollisimman vähän sattumanvaraisia. Validiteetilla taas käsitetään tutkimuksessa käytetyn menetelmän kykyä mitata juuri niitä ominaisuuksia, joita tutkittavasta ilmiöstä halutaan mitata. Voidaan siis kysyä, onko käytetty tutkimusmenetelmä validi tai reliaabeli.

Keinoista tutkimusten luotettavuuden parantamiseksi ollaan suurelta osin yksimielisiä. Eräs keino on pyrkiä tekemään perusteltuja ja auki kirjoitettuja luokitteluja tekstin analysoimiseksi. Voidaan myös ajatella että nauhoitus tai videointi lisää tutkimuksen luotettavuutta, jolloin nekin, jotka eivät ole olleet mukana haastattelutilanteessa, voivat tutkia tallenteita ja tehdä omia havaintoja. Juuri tässä opinnäytetyössä tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, koska haastateltavat esiintyvät työssä anonyymisti ja nauhojen julkisuus vahingoittaisi anonymiteettiä.

Tutkimuksen tulosten luotettavuuden arvioinnissa on otettava huomioon myös, että puhettavat ja kielenkäyttö ovat tilannesidonnaisia. Kaikki tutkimukseen osallistuvat henkilöt eivät välttämättä vastaa joka tilanteessa yhdenmukaisesti. Toisin sanoen esimerkiksi arkoja aiheita tutkittaessa tulisi huomioida, että vastaajat saattavat pyrkiä vastaamaan sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla eli kaunistella. Haastateltavien henkilöllisyyden salaaminen saattaa kuitenkin omalta osaltaan tuottaa rehellisempiä ja suurempia vastauksia. Toki vastaukset voivat hyvinkin olla rehellisiä, vaikka eivät kuulostaisikaan uskottavilta. Vastauksen rehellisyyden arviointi on siis hankalaa. Luotettavuutta pohdittaessa on syytä olla kriittinen ja miettiä esim. miten tutkimuksen luonne tai aihe ovat vaikuttaneet siihen miten haastateltavat vastaavat. Laadullisen tutkimuksen pätevyys on ymmärrettävä uskottavuutena ja vakuuttavuutena, varsinkin jos tutkimuksen ei odotetakaan kuvaavan suoraviivaisesti todellisuutta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Huomionarvoinen seikka on myös se, ettei tutkimuksen tekijä ole tutkijana ammattilainen, vaan ensimmäisen opinnäytetyönsä tekijä. Vaikka tutkimuksen tekemistä varten on perehdytty aihetta koskevaan kirjallisuuteen, ei tutkimus ole varmasti aukoton. Lisäksi teemahaastattelu menetelmänä ei pyri kuvaamaan tutkittavan asian tilaa eksaktisti, vaan kartoittamaan haastateltavien yksilöllisiä näkemyksiä. Haastattelulle ominaista on myös, ettei niitä ole mahdollista toistaa täysin samanlaisina myöhemmin.

5 ”KOULUTUKSEN NIMI ON EKA VIRHE”

Tutkimukseen haastateltiin yhteensä kuutta viheralalla työskentelevää henkilöä. Osa haastateltavista toivoi, ettei haastateltavien nimiä paljasteta, joten kaikki heistä esiintyvät työssä nimettöminä. Haastatteluja purettaessa tavoitteena oli säilyttää haastateltavien mielipiteet mahdollisimman autenttisina ja tämän vuoksi myös suoria lainauksia on pyritty käyttämään paljon. Anonymiteetin varmistamiseen on kiinnitetty erityishuomiota, jonka vuoksi ne kohdat haastatteluista, jotka voisivat paljastaa henkilöllisyyden, on pyritty yhdistämään muiden haastateltavien kommenttien kanssa yhdeksi kokonaisuudeksi. Tässä kappaleessa haastattelujen tulokset on purettu teemoittain. Ensin käsitellyssä on hortonomin työkenttä, jonka jälkeen pureudutaan koulutuksen haasteisiin, koulutuksen kehityksen suuntaan ja viimeisenä tulevaisuusskenaarioihin.

5.1 Hortonomin (maisemasuunnittelun koulutusohjelma) työkenttä

Haastateltavien mielipiteet siitä, millaisiin työtehtäviin koulutus tällä hetkellä valmistaa opiskelijoita, olivat varsin yhteneväisiä. Jokainen haastateltava mainitsi viheraluesuunnittelun, viherrakentamisen sekä ylläpidon. Tämän lisäksi mainittiin viheralueiden työnohjoitustehtävät ja valvonta, konsultointi- ja neuvontatyöt, toimittajan työ, puutarhakauppa sekä vihersisustus. Työkenttää kuvailtiin myös sekavaksi, monipuoliseksi, vaihtelevaksi ja kirjavaksi. Myös jaottelu julkisen ja yksityisen sektorin välillä nousi esiin. Haastateltavien mielipiteet siitä, miten hyvin koulutus vastaa juuri näihin tehtäviin tarvittavaa osaamista, vaihteli jonkin verran. Parhaiten koulutus valmistaa erään haastateltavan mielestä julkisen puolen työnohjoitustehtäviin viheralueiden ylläpidossa, viherrakennustöihin ja uudiskohteiden suunnittelutyöhön.

Eräs haastateltava pohti työkentällä tapahtuneita muutoksia ja totesikin: *”Entisajan selkeästä kaupunginpuutarhurista ollaan siirrytty nykypäivän epämääräiseen virkamiesmassaan”*. Näin ollen suunnittelijoista ollaan muuttettu tilaajiksi ja omasta tekemisestä on tullut tilaaja-tuottaja mallin pyörittämistä. Kuntapuoli koettiin melko kilpailutetuksi ja byrokraattiseksi kun taas yksityissektori miellettiin enimmäkseen pienten yritysten temmellyskentäksi jossa useimmat yritykset tekevät ”vähän kaikkea” ja selkeää keskittymistä vain yhteen osa-alueeseen ei usein näe. Silti yksityinen puoli nähtiin viheralalla kasvavana ja erään haastateltavan näkemys oli, että koulutuksessakin tuli entistä vahvemmin korostaa yksityissektorin vaativaa näkökulmaa. Vaikka kuntapuoli on melko rankasti kilpailutettua, koki eräs haastateltavista julkisen viheralueiden ylläpidon aliarvostetuksi. Hänen mielestään julkisen sektorin viheralueiden ylläpidossa olisi tarvetta tehostamiselle ja paremmille välineille. Eräs toinen haastateltava huomautti, että monilla paikkakunnilla julkisella sektorilla tehdään paljon kunnossapitoa ja rakentaminen on lähes poikkeuksetta ulkoistettua. Sen sijaan julkisella sektorilla kaivataan hänen mielestään entistä enemmän monia-

laista osaamista, kun työtehtäviin liittyy yhä enemmän infrarakentaminen ja eritysviheralueet kuten urheilunurmet.

Kolme haastateltavaa oli ehdottomasti sitä mieltä, että kaikkien ei tarvitse osata kaikkea; suunnittelija suunnittelee ja rakentaja rakentaa. Yksi haastateltava pohti jopa, olisiko työelämään sijoittumisen kannalta yksinkertaisempaa, mikäli maisemasuunnittelun koulutusohjelmassa keskityttäisiin nimensä mukaisesti vain suunnitteluun ja viheraluerakentamiseen ja -ylläpito muodostaisivat peräti oman koulutusohjelmansa.

Eräs haastateltava pohti insinöörien ja hortonomien vastakkainasettelua julkisella sektorilla ja näki, että työnhakutilanteessa vähänkin paremmat paikat menevät helposti insinööreille. Paikka ei lankea hortonomille pelkällä kasviosaamisella vaan tarvitaan myös kustannus- ja teknistä osaamista. Eräs toinen haastateltava sivusi samaa teemaa ja totesikin, että julkisella sektorilla ollaan entistä enemmän kiinni jätehuollossa, katujen kunnossapidossa ja yleisesti kaiken kunnallistekniikan kanssa. Tämä vaatii myös hortonomilta taitoa luovia eri alan ammattilaisten seassa ja toisaalta edes jonkinlaisia pohjatietoja sellaisista asioista jotka eivät suoraan kuulu oman alan aihepiireihin.

Hortonomin vahvuudeksi alan työkentällä moni haastateltava näki kasvin-tuntemuksen. Eräs haastateltava näki kuitenkin, että tällä hetkellä vallalla on kovien rakenteiden trendi ja kasvit ovat jääneet syrjään, sillä niitä on vaikea muuttaa kylmäksi käteiseksi. Hänen sanojensa mukaan *”Ei ole mitään muuta koulutusta jossa osattaisiin kasvien käyttöä näin”*. Erään toisen haastateltavan mielestä maaperän ja kasvien fysiologian tunteminen on hortonomin valttikortti kun verrataan arkkitehtiin.

5.2 Haasteet koulutukselle

Eräs haastateltava pohti, että on oikeasti merkittävää miettiä taso jolla kursseista pääsee läpi ja joka riittää koulutuksen läpäisemiseen. Kysymys kuuluukin: *”Mikä on minimitaso? Siis se, mitä jokaisen kuuluu osata voidakseen kutsua itseään hortonomiksi?”*

Kaksi haastateltavaa koki ongelmalliseksi myös maallikkojen huonon tietämyksen alasta. Mielikuvat viherpiipertäjistä istuvat syvällä. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että jo koulutuksen nimi, maisemasuunnittelun koulutusohjelma, ruokkii mielikuvia jostain muusta mitä alan työ todellisuudessa on. Hänen mukaansa jo *”Koulutuksen nimi on eka virhe”*. Haastateltavista nuorin muotoili, että hänen mielestään maisemasuunnittelun koulutusohjelman ei ehkä edes pitäisi antaa edellytyksiä muuhun, kuin nimensä mukaisesti suunnitteluun ja kommentoi: *”-Miten maisemasuunnittelussa voi ottaa rakentamisen linjan, sehän on ihan päinvastasta?”*.

Useat haastateltavista pitivät tärkeänä perustaitojen hallitsemista mutta samalla moni oli sitä mieltä, että olisi hyödyllistä suuntautua ja hallita jokin kapea sektori hyvin. Yksi haastateltavista oli kokenut omalla urapolullaan, että oikeastaan pitäisi tietää aika paljon kaikesta, hallita kokonaisu-

det routaeristyksistä ja pinnanmuodoista aina yksittäisiin kasveihin. Eräs toinen haastateltava mainitsikin, että yksityissektorilla suunnittelijan tulee tietää ”kaikesta kaikki” ja toinen haastateltava sanoi, ettei sellaista käsitettä kuin perussuunnittelu enää ole. Kolme haastateltavaa kaipasi myös enemmän mahdollisuuksia koulutuksen aikana syventyä siihen omaan juttuun. Yksi näistä kolmesta painotti erityisesti, että pitäisi uskaltaa rohkeasti suuntautua, sillä jokaisella on kuitenkin koulutuksesta saatu perusosaaminen jonka pohjalta voi tarvittaessa ponnistaa myös muunlaisiin tehtäviin.

Samaan aikaan kun puolet haastateltavista kaipasi laajaa teoriapohjaa, oli yksi haastateltavista sitä mieltä, että varsinkin yksityissektorilla tulee todella olla ”kädet savessa” ja osata tuoda esiin tiukan faktatiedon lisäksi myös käytännön puolta. Hän painotti myös että erityisesti suunnittelutehtävissä yksityispuolella tarvitaan nimenomaan käsityöläistaitoja, kuten vaikkapa puu- ja kivitöiden jonkinasteista hallintaa.

Yhdeksi tärkeimmistä aiheista haastatteluissa nousi verkostoituminen, joka toistui neljän haastateltavan kommentoissa. Erityisesti koettiin että hortonomien olisi syytä verkostoitua muidenkin kuin omien saman alan opiskelutoverien, esimerkiksi rakennustekniikan insinöörien kanssa. Pelkän verkostoitumisen lisäksi moni haastateltava ehdotti myös yhteistyötä opinnoissa ja eräs heistä väläytteli ajatuksia kaksoistutkinnosta rakennustekniikan kanssa. Hän visio myös jopa koko koulutusohjelman suuntaamista rakennuspuolelle, osaksi insinöörikoulutusta ja irrottautumista kokonaan luonnonvara-alasta. Eräs haastateltavista ehdotti myös suunnittelun ja rakentamisen erottamista omiksi koulutusohjelmikseen.

Työelämässä pärjääminen vaatii alan koulutuksen lisäksi myös muita taitoja ja ennen kaikkea hyvää ammatti-identiteettiä. Tätä mieltä oli haastateltavista kaksi ja he esittivät todellisen huolenaiheen hortonomien ja viheralan ammattilaisten huonosta ammatti-identiteetistä. Huono ammatillinen itsetunto ei tue alan yleistä kehitystä eikä myöskään kaikkien hortonomien työllistymistä niihin tehtäviin, joihin löytyisi kuitenkin valmiuksia. Ja kuten yksi haastateltavista sanoi, kaivattaisiin ”uskallusta ja kanttia ja uskoa homman hoitumiseen vaikka ihan kaikkea ei tarkalleen osaisikaan”. Huono ammatillinen itsetunto on koulutuksen todellinen kompastuskivi.

Suurimmiksi koulutuksen haasteiksi työkentän suunnalta tuntuivat nousevan nimenomaan laaja työkenttä ja yhteistyö työelämän toimijoiden kanssa. Koulutuksen pitäisi ainakin jotenkin pystyä palvelemaan monia tarpeita, taata joka sektorille työntekijöitä sekä opiskelijoita kiinnostavia aihepiirejä opetukseen. Yhteistyötä oikeiden yritysten kanssa ja todellisten projektien parissa toimimista ja oppimista kaipasi valtaosa haastateltavista mutta osa piti ajatusta hyvin vaikeasti toteutettavana. Eräs haastateltava muotoilikin: *”Pitäis päästä siihen että tehdään oikeita asioita työelämän kanssa”*. Toisaalta eräs toinen haastateltava painotti, että tulisi olla vain muutama yhteistyöhanke jotka viedään kunnolla loppuun. Hän oli itse kokenut kaikkien projektien jääneen kesken.

Suuri haaste on tulevaisuuden ennustaminen ja koulutuksen kehittäminen juuri tulevaisuutta silmällä pitäen, toteaa eräs koulutuksen parissa työskentelevä haastateltava.

Haastateltavista puolet nosti esiin huomion, että hortonomit ovat liian kouluorientoituneita eivätkä siksi saa töitä. Eräs heistä totesi, että alalla on todella hyviä opiskelijoita jotka kuitenkin työelämään siirtyessään eivät ole välttämättä erityisen hyviä työntekijöitä. Tosiosaaaja sen sijaan ei aina saa asioita paperille. Eräs haastateltava myös huomautti, ettei ole syytä olla huolissaan jos opiskelujen aikana jonkin aihepiirin kohdalla jää omaan tietämykseen aukko. Hän oli sitä mieltä, että aukkoja tulee joka tapauksessa jokaiselle. Liian kouluorientoituneelle opiskelijalle tämän hyväksyminen saattaa kuitenkin olla haasteellista.

Haastateltavista kolme, jotka ovat itse koulutukseltaan hortonomeja, kokivat saaneensa hyviä eväitä omasta koulutuksestaan muun muassa puutarhakaupan ja julkisen puolen viheralan työtehtäviin. Mielipide nykyisestä koulutuksesta oli, että parhaat valmiudet saa suunnittelijan työhön ja tilaaja-tuottaja mallin toimijaksi.

Kaksi haastateltavaa koki koulutuksen haasteeksi opettajien vieraantumisen työelämästä. Toinen heistä tiivistä ajatuksensa toteamalla: ”*Kun opettajat eivät ole tiiviissä kosketuksessa alan työelämän kanssa, työn perusrutiinien hallinta ei siirry*”. Mikäli opettajat olisivat aidossa, tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa, se lisäisi paitsi opettajien perspektiiviä, myös työkentän tietoa siitä, mitä koulutuksessa tehdään, hän lisää. Eräs haastateltava koki myös että suurin vastustus koulutuksen muutoksille tulee opettajien yhteisön sisältä, kun toinen kuvaili viheralan opettajien olevan hissukoita joiden tulisi vahvemmin valaa uskoa opiskelijoihin ja saada heidät luottamaan siihen, että viheralalla voi todella pärjätä ja menestyä.

Moni haastateltava näki alan ainakin osittain kaavoihinsa kangistuneena. Silti koulutus nykyisellään nähtiin melko hyvänä ja valituksi tulleet opiskelijat miellettiin lähtökohtaisesti lahjakkaiksi. Erään haastateltavan mukaan pitäisi kuitenkin ”*uskaltaa murtaa hortonomi-myyttiä*”. Ajat muuttuneet ja myös hortonomikoulutuksen pitäisi pystyä kehittymään ympäröivän maailman mukana.

Koulutuksen parissa työskentelevä haastateltava huomautti, että koulutusta ajaa ahtaalle myös kiristyvät rahahanat. Tämä antaa aihetta miettiä myös koulutuksen rakennetta uusista näkökulmista, hän toteaa. Eräs haastateltavista, melko tuore hortonomi, pohti jopa, voisiko koulutusta tiivistää vaikkapa kahteen vuoteen. Hänen mielestään koulutuksessa on paljon turhaa ja tyhjää ja koulutusta tiivistämällä opiskelijoista saataisiin nopeammin valmiita eikä kallista aikaa kuluisi vuosikausien ylimääräiseen norkoiluun koulussa.

Harjoittelu kirvoitti mielipiteitä lähes jokaiselta haastatellulta. Yksi heistä painotti erityisesti, että harjoittelun kohdalla tulisi miettiä, mitkä ovat to-

delliset osaamistavoitteet. Yksi haastateltavista oli ehdottomasti sitä mieltä, että koulutus toki tarjoaa hyviä eväitä mutta parhaat opit ovat irronneet käytännön töistä. Eräs toinen taas harmitteli yrittäjän näkökulmasta nykyisen harjoittelun lyhyttä. Tavallisesti opiskelijat suorittavat harjoittelunsa kahdessa 15 opintopisteen jaksossa, jolloin erityisesti viherrakentamisen ja –ylläpidon työtehtävissä kausi jää pahasti kesken kun harjoittelu loppuu. Positiivisena seikkana nähtiin kuitenkin se, että useimmiten opiskelijat saavat harjoitteluistaan palkkaa.

5.3 Koulutuksen kehityksen suunta

Koulutuksen kehittämistä puhuttaessa erityisesti valinnaisuus herätti monenlaisia ajatuksia. Haastateltavista kolme kaipasi lisää valinnaisuutta ja mahdollisuutta erikoistua ja suunnata tarkemmin omaa opiskeluaan tiettyyn suuntaan kun taas yksi haastateltavista oli täysin päinvastaista mieltä. Eräs vastaaja huomautti, että mitä enemmän valinnaisuutta on, sitä paremmin rekrytoijien pitää olla tietoisia siitä, etteivät hortonomit ole kaikki samasta putkesta vaan hortonomi-nimikkeen alla voi olla hyvin erilaisilla taidoilla varustettuja ammattilaisia. Haastateltava lisäsi myös, että valinnaisuuden lisääminen lisää myös ohjauksen tarvetta tuntuvasti. Eräs toinen haastateltava oli huolissaan siitä, etteivät kaikki opiskelijat millään voi tietää mitä kannattaisi tai mitä edes haluaisi valita omien opiskelujen sisällä ja näki siksi valinnaisuuden ongelmallisena.

Koulutuksen sisältöön kaivattiin paljon yleisiä työelämätaitoja, erityisesti kokoustekniikan, projektinhallinnan, esimiestyön ja tilaamisen taitoja. Lisäksi yksi haastateltavista kaipasi bisnes-ajattelun ujuttamista paremmin osaksi koulutusta ja erityisesti koulutuksen sisältä tulevan kannustuksen tietoista lisäämistä. Hänen mielestään menestyviä yrittäjiä kasvaa viheralalle vain positiivisessa asenneympäristössä. Eräs haastateltava näki myös että koulutuksen olisi hyvä tarjota kannustusta ja rohkeutta verkostoitumiseen. Eräs haastateltavista kaipasi koulutukselta myös piiskausta, sillä hänen mielestään yksityispuolen tarvitsemia huippuosajia ei synny ilman kunnon treenausta.

Esimiestyön taidot pitävät toisaalta sisällään myös oman alan perustaitojen hallinnan, kuten eräs haastateltavista osuvasti sanoi: *”Vaikkei koskaan joutuisi tekemään sitä kiveystä, niin periaatteessa tietää silti miten se kuuluu tehdä”*.

Moni haastateltava alkoi pohtia sitä, millaisia työntekijöitä alalle oikeastaan kaivattaisiin. Listalta löytyy organisointikyky, tavoitteellisuus, rohkeus, vastuullisuus, itsenäisyys, rauhallisuus, oma-aloitteisuus ja ongelmanratkaisukyky. Eräs haastateltava kertoikin, että rekrytointi on ainakin hänen yrityksessään lähinnä tyyppikysymys. Eräs haastateltavista näki kansainvälisen kokemuksen erityisen suurena valttina työelämässä. Hänen mukaansa on ensiarvoisen tärkeää, että opiskelijat suorittavat harjoitteluja ja osia opinnoistaan ulkomailla, jolloin syntyy myös hyviä mahdollisuuksia verkostoitua kansainvälisesti.

Suunnittelijana itse työskentelevä haastateltava toivoi koulutuksen kehityvän niin, että suunnittelijalla olisi todellisia valmiuksia tehdä toteutus-suunnittelua, ei pelkkää luonnos- tai yleissuunnittelua. Hänen mielestään suunnittelun opetuksessa keskitytään liikaa toimintoihin ja erityistapauksiin kun tärkeää olisi kehittää projektiosaamista myös suunnittelussa. Suunnittelu tiettyyn budjettiin ja ylläpidon parempi huomioon ottaminen olisi erään toisen haastateltavan mukaan hyödyllistä tuntoa hyvin ennen työelämään siirtymistä. Julkisella sektorilla toimivan haastateltavan mielestä suunnittelijan on ensiarvoisen tärkeää ymmärtää oma vastuunsa ja hallita myös toteutustekniikkaa sekä ymmärtää kaavoituksen prosessia. Julkisella sektorilla hortonomi joutuu helposti tilanteeseen, jossa pitäisi osata lausua oma mielipide vaikka se liittyisi viherpuoleen vain hieman. Tämän vuoksi myös karttojen ja piirustusten lukutaito on ensiarvoisen tärkeää. Lisäksi eräs haastateltava koki, että tarvittaisiin suunnittelijoita jotka kykenevät tekemään myös valvontaa. Hänen mielestään tämä takaisi paremman lopputuloksen koko rakennuttamisprosessissa. Eräs haastateltava painotti myös lainsäädännön hallitsemisen tärkeyttä. Varsinkin julkisella sektorilla hortonomi törmää usein muun muassa kunnossapitolakiin. Myös lakimuutosten perässä pysyminen on hänestä haasteellista.

Itse yrittäjänä toimiva haastateltava oli sitä mieltä, että viherrakentamisen parissa tärkeimpiä asioita ovat urakkalaskennan ja aikataulutuksen hyvä hallinta. Hän peräänkuulutti myös kokonaisnäkemystä, ei niinkään pienten asioiden pikkutarkkaa hallitsemista. Eräs toinen haastateltava painotti työmaakäytäntöjen hyvää hallintaa aina työjärjestyksestä lähtien. Myös työsuojeluasioiden huomiointi koulutuksessa huoletti erästä julkisella puolella työskentelevää haastateltavaa.

Koulutuksen nykysisältö mietitytti haastateltavista monia ja eräs haastateltava mielti, ovatko kurssit riittävän laajoja. Hän mielti myös, antavatko vaikkapa maanrakennuksen ja mittaustekniikan peruskurssit opiskelijalle niin paljon, että oikeasti olisi hajua mitä vaikkapa käytännössä kaivinkoneella voi tehdä ja mitä ei. Eräs haastateltavista haluaisi kannustaa tilojen ja oppimisympäristöjen tehokkaampaan käyttöön ja olisi valmis tinkimään teoriasta. Haastateltava alleviivasi erityisesti harjoittelun tärkeyttä ja toivoisi että sen määrää lisättäisiin nykyisestä 30 opintopisteestä.

Koulutuksen parissa toimivan vastaajan mielestä opetussuunnitelman tulee olla niin joustava että se mahdollistaa ajassa pysymisen. Hän toteaa kuitenkin ajassa pysymisen olevan haasteellista, sillä opetussuunnitelma tulee käyttöön vasta kauan sen jälkeen kuin sitä on tehty. Lepaalle suunnitteilla oleva projektimalli voisi erään haastateltavan mukaan auttaa koulutuksen laadukkaaseen toteuttamiseen resurssien vähetessä ja samalla mahdollistaa isojenkin projektien läpiviennin ilman että opiskelijan työ määrä kasvaa kohtuuttoman suureksi. Eräs toinen haastateltava kaipasi kovasti jo opiskeluaikana paremman suunnittelurutiinin synnyttämistä. Hänen mukaansa suunnitelmia olisi hyvä tuottaa tasaiseen ja tiukkaan tahtiin oikeaa työelämää imitoiden.

Koulutuksen parissa työskentelevä haastateltava totesi, että hänen mielestään nykyinen koulutus osittain vastaa työelämän tarpeisiin hyvin, osittain ei. Erään toisen haastateltavan mielestä koulutuksen ei oikeastaan edes tarvitse vastata siihen mitä työelämä huutaa. Erään toisen koulutuksen parissa työskentelevän haastateltavan näkökulma koulutuksen sisältöön on, että koulutuksen tulee tarjota sekä vahvaa tietopohjaa ja työkaluja oman työn tekemiseen että yleisiä työelämätaitoja. Oikea ammattitaito ei kuitenkaan synny pelkästään koulutuksen ansioista vaan yhdessä työkokemuksen kanssa: *”Ei koulu tee valmista”*, totesi eräs haastateltavista.

5.4 Tulevaisuusskenaarioita

Haastateltavista kaksi näki että jo nykyään ja tulevaisuudessa yhä enemmän raha löytyy yksityisasiakkailta samalla kun kuntasektorilla vyötä kiristellään yhtä tiukemmalle. Eräs haastateltava totesikin että pihasuunnittelun teettäminen ei ole enää ainoastaan rikkaiden juttu. Eräs toinen haastateltava uskoo että yksityissektorilla riittäisi tulevaisuudessa tilaa pienyrityksille, varsinkin konsepteille jotka palvelisivat erityisesti kotona asuvia ikäihmisiä. Haastateltava, joka itse toimii yrittäjänä, näki että viheralalla olisi tilaa isommille yrityksille kuin nykyään ja uskoi myös että tällaisia yrityksiä voisi tulevaisuudessa olla enemmän. Erään toisen haastateltavan näkemyksen mukaan nähtävillä on jo nyt viheralalla positiivinen kierre: tilaa uusille yrittäjille löytyy ja markkinoiden kehityssuunta on hyvä. Pääosin haastateltavat näkivät viheralan tulevaisuuden varsin valoisana.

Eräs haastateltavista mainitsi vallalla olevista megatrendeistä ilmastonmuutoksen ja ikääntymisen. Epäilyä eräässä toisessa haastateltavassa on kuitenkin herättänyt ajatus, että eläköitymisreaktio toisi mukanaan työpaikkoja. Yksi haastateltavista mainitsi myös innovatiivisuuden teemana, joka on tällä hetkellä pinnalla. Innovatiivisuuden korostamiseen on osittain johtanut hänen mielestään muun muassa pakote tehdä kaikki koko ajan kustannustehokkaammin. Haastateltava lisäsi vielä, että sellainen alan ammattilainen joka pystyy innovoimaan uutta kustannusten kannalta tehokkaasti, pärjää todennäköisesti työelämässä muutenkin.

Haastateltavista kaksi koki että teknologialla on koko ajan suurempi rooli. Viheralalla tämä näkyy esimerkiksi reklamointien, dokumentoinnin ja turvallisuuden kanssa toimiessa. Toinen näistä haastateltavista kokikin erityisesti turvallisuuden teemaksi, joka hänen mukaansa on tärkeä viheralalla tulevaisuudessa.

Kaksi haastateltavista uskoi että vaikka ilmiö on nähtävissä jo nyt, tullaan tulevaisuudessa viheralalla käyttämään mahdollisesti enemmän ostopalveluita. Julkisella sektorillakaan ei työtä tehdä enää itse, vaan ulkoistamalla tehdään hortonomin työstäkin sopimustekniikan ja dokumentoinnin hoitamista. Näistä haastateltavista toinen pohti myös heiluriliikettä, jossa suurten ja pienten yksiköiden suosiminen vaihtelee. Välillä halutaan yhdistää kunnat, oppilaitokset, virastot ja kaikki mahdollinen, kun taas välillä suositaan pienempiä toimintayksiköitä. Eräs toinen haastateltava rohkeni

epäillä, onko esimerkiksi viheralan merkittävä työllistäjä, hautaustoimi, enää kovinkaan kauaa kirkon tehtävänä.

Itse yrittäjänä toimiva haastateltava kaipasi tulevaisuudelta parempia palkkoja viheralan perustyössä ja lisäksi asennetta kääntää varsinkin viher-rakennustyön kausiluontoisuus voitoksi.

5.5 Muita huomioita

Eräs vastaajista huomautti, että hänen mielestään koulutus ei työllistä ”omalle” alalle ja tarkoitti tällä juuri suunnittelutyötä. Toisen haastateltavan näkökulmasta vaikutti siltä että maisemasuunnittelun koulutusohjelma tarjoaa koulutusta joka ei takaa työllistymistä.

Eräs haastateltava oli omissa opinnoissaan kokenut hankalaksi asioiden opetteluun ”kantapään kautta”. Hänen mielestään ainakin ennen painotettiin liikaa opi itse –tyyliä jolloin ymmärrys siitä, miksi jotakin asiaa pitää opiskella, jäi taka-alalle. Hän kuitenkin oli myös sitä mieltä, että käytännön työssä oppii paljon ja totesikin, että jos haluaa suunnitella yksityispihoja, täytyy niitä ensin mennä rakentamaan. Eräs toinen haastateltava mielsi itse oppimisen ja harjoittelut parhaiksi tavoiksi oppia.

Myös suunnitteluohjelman valinta opetuksessa herätti närää eräässä suunnittelutehtävissä työskentelevässä haastateltavassa. Hänen mielipiteensä on, että viheralueita suunnittelevan tulee pystyä käyttämään sujuvasti ohjelmaa jota kaikki muutkin käyttävät. Tämä mahdollistaisi ongelmattomamman yhteistyön insinöörien ja arkkitehtien kanssa.

6 POHDINTAA

Maisemasuunnittelun koulutus on jo jonkin aikaa ollut tulilinjalla ammattikorkeakoulujen uudistamisen ristipaineessa. Kun Oulun seudun ammattikorkeakoulun maisemasuunnittelun ja Lahden ammattikorkeakoulun miljöosuunnittelun koulutus loppuvat, jää jäljelle Hämeen ammattikorkeakoulun sekä Yrkeshögskolan Novian maisemasuunnittelun koulutukset. Tämä muutos asettaa paineita jäljelle jääville mutta toisaalta saattaa kannustaa entistä tiiviimpään yhteistyöhön koulutuksen kehittämisessä. Kuten opetussuunnitelmien ja kurssijakojen vertailusta voidaan nähdä, Hämeen ammattikorkeakoulussa ja Yrkeshögskolan Noviassa on toteutettu maisemasuunnittelun koulutusta melko erilaisilla tavoilla. Molemmissa tavoissa on toki sekä hyvät että huonot puolet ja kummallakin taholla on omat suunnitelmansa ja visionsa koulutuksen kehittämiseksi. Uskon silti, että tiivis vuoropuhelu ja keskinäinen yhteistyö voisi tuoda koulutuksen kehittämiseen tuoreita näkökulmia ja ehkä myös innostaa kehittämistyössä.

Koulutus on ikään kuin kahden tulen välissä. Toisaalta nimenomaan laaja työkenttä asettaa omat toiveensa ja tarpeensa, toisaalta on sopeuduttava valtakunnallisella tasolla tapahtuviin koulutuskentän muutoksiin ja vaatimuksiin. Koulutus on täynnä kompromisseja, joiden jälki näkyy paitsi valmistuvissa opiskelijoissa, myös oppilaitosten henkilökunnassa ja viheralan työkentällä. Kompromissi ei nimittäin yleensä ole kaikkien kannalta hyvä, vaan eri mielipiteistä muodostettu kultainen keskitie jossa yleensä lähes kaikki osapuolet joutuvat joustamaan.

Maisemasuunnittelun opintoja järjestävät ammattikorkeakoulut ovat ratkaisseet työelämän tarpeisiin vastaamiseen liittyvät ongelmat opetussuunnitelmissaan eri tavoin. Nimestään huolimatta maisemasuunnittelun koulutus on sisällöltään paljon muutakin kuin pelkkää suunnittelua ja opinnot tarjoavat laajasti myös viherrakentamisen ja –ylläpidon kokonaisuuksia. Maisemasuunnittelun opetuksen järjestämisen kevyt vertailu osoitti, että vähiten valinnaisuutta löytyy Yrkeshögskolan Novian maisemasuunnittelun koulutusohjelmasta. Sekä Hämeen – että Oulun seudun ammattikorkeakoulun maisemasuunnittelun koulutusohjelmissa on opiskelijalla melko paljon varaa valita opintojensa sisältöä oman kiinnostuksensa mukaan. Myös haastatteluissa valinnaisuus oli teema, joka herätti paljon ajatuksia moneen suuntaan. Toisaalta valinnaisuus nähtiin hyvänä ja parhaassa tapauksessa myös ammatillisen kehityksen kannalta positiivisena asiana. Valinnaisuudessa on toki puolensa. Toisaalta vahva suuntautuminen tiettyyn alan osa-alueeseen voi auttaa työllistymisessä ja edesauttaa alan yleistä kehitystä. Riskinä toki saattaa olla, että vahvasti tiettyyn suuntaan osaamistaan kehittänyt opiskelija ei ole yhtä vahvoilla työnhaussa silloin, kun toiveena olisikin joku muu, kuin hänen omaa vahvinta osaamisaluettaan edustava työtehtävä. Eräs haastateltavista kuitenkin uskoi että nykyinen koulutus antaa kyllä hyvät pohjatiedot myös muihin, kuin sen osa-alueen työtehtäviin, johon opiskelija on valinnoissaan suunnannut.

Jokaisen hortonomin oletetaan siis lähtökohtaisesti hallitsevan tietyt alan perustaidot oman kiinnostuksen mukaisen suuntautumisen lisäksi. Opiske-

lijoiden keskuudessa viljellään sanontaa ”hortonomiksi riittää ykkönen”, joka toki on tarkoitettu johonkin arvosanaansa pettyneen kaverin rohkaisuksi mutta joka kiteyttää koko koulutuksen kehittämisen lähtökohdan. On ensisijaisen tärkeää ymmärtää, että koulutuksen on asetettava selkeä vaatimustaso, joka riittää kurssien ja tutkinnon läpäisemiseen ja opintojen loputtua antaa oikeuden kutsua itseään tietyllä ammattinimikkeellä. Kuten yksi haastateltavista totesi, koulutuksen kehittämisen yksi lähtökohta tulee olla minimiosaamistason määrittely. Tähän ajatukseen on helppo samaisua, sillä se mitä työelämä näkee, ei ole se parhaiten opinnoissa pärjännyt, vaan koko valmiiden hortonomien laaja skaala aina rimaa hipovasta ti-
manttiseen.

Jos valinnaisuutta lisätään, täytyy myös lisätä ohjausta, sillä jos opiskelijalla on jo alkujaan hatarat tiedot koulutuksen avaamista työpaikoista, ei hänellä juuri ole työkaluja valita omaa suuntaansa. Täytyy myös ottaa huomioon se, että mieli voi muuttua opiskelujenkin aikana ja osittain siksi valinnaisuutta ei saisi olla ehkä liikaakaan. Valinnaisuuden lisääminen saattaa myös muodostaa resurssipulaa. Pulaa voidaan kuitenkin helpottaa esimerkiksi projektiopintojen lisäämisellä. Lepaan koulutus ja työelämä kohtaavat –tapahtumassa Heikki Peltoniemi totesi: ”Tässä mallissa ohjausta ei voi liikaa korostaa”. Ohjauksesta puhuttaessa en voi kuin kompata Peltoniemen puheita ja toivoa, että koulutusorganisaatiossa muut näkevät asian samalla tavalla. Olisi surullista seurata koulutuksen kehittyvän huonoon suuntaan vain sen takia, ettei ohjaukseen löydy tarpeeksi resursseja ja tahtoa.

Työelämäyhteyksistä puhutaan koulutuksen yhteydessä runsaasti mutta kehittämisen tarvetta löytyy. Haastatteluissa nousi esiin runsaasti ajatuksia ja kommentteja siitä, miten rakentava yhteistyö työelämän kanssa on lähes edellytys hyvälle koulutukselle. Pelkkä hetkellinen innostus ei riitä vaan mielestäni koulutuksen ja työelämän tulisi pitkällä aikavälillä etsiä ne tavat, joilla yhteistyö on molempien kannalta sujuvaa ja toisaalta myös opiskelijaa palvelevaa. Työelämäyhteyksien kehittäminen ei silti ole vain koulutuksen edustajien tehtävä, vaan vaatii myös työnantajien ja alalla toimivien taholta tahtoa kehittää oman alan koulutusta. Kuulostaa ehkä loppuun kulutetulta mutta aito yhteistyö, jossa kaikki työskentelevät lopulta yhteisen päämäärään saavuttamiseksi, on se mitä maisemasuunnittelun koulutuskentällä kaivataan. Pienellä alalla yhteistyön kehittämisen luulisi toisaalta olevan myös helpompaa.

Joskus kuulee puhuttavan myös maisemasuunnittelun koulutuksen miesvajeesta. Esimerkiksi Kalle Wegeliuksen (2005) opinnäytetyön tulokset puhuvat karua kieltä vastaajien mietteistä. Kapea-alaiset ajattelumallit pais-tavat läpi tai saattavat vain kertoa siitä, ettei asiaa ole mietitty aivan lop-puun asti. Perinteiset ajatukset miesten ja naisten ammateista ja työtehtä-vistä luulisi olevan aikansa eläneitä mutta esimerkiksi Wegeliuksen opin-näytetyön vastaajista moni kaipaisi viheralalle lisää miehiä. Todellisuudessa alalle kai tarvittaisiin kuitenkin aidosti viherrakentamisesta kiinnos-tuneita ja osaavia henkilöitä sukupuolesta riippumatta. On totta että var-sinkin viherrakentamisen sektorilla tarvitaan rakenteiden hyvää hallintaa

mutta on vähintään kyseenalaista sanoa että alalle tarvitaan lisää miehiä juuri siksi. Toki ei voida kieltää etteivätkö miehet olisi keskimäärin enemmän kiinnostuneita teknisemmistä työtehtävistä mutta ratkaisuksi asti sukupuolijakauman tasapainottamisesta ei välttämättä suoraa ole. Voi olla että pikemminkin olisi syytä miettiä markkinoinnin, erityisesti mielikuvien luomisen vaikutusta. Onko mielikuva viheralasta hakijalle ihanaa pikku pipertelyä kasvien ja pihasuunnitelmien parissa kun ala todellisuudessa on aivan muuta?

Jo koulutusohjelman nimi viittaa vahvasti suunnitteluun vaikka työkenttä on käytännössä paljon laajempi. Valintojen viidakossa kiinnostavaa alaa etsivä opiskelija saattaa ohittaa maisemasuunnittelunkin juuri sen takia että se kuulostaa ”väärältä”. Työkenttä kaipaa monenlaista tekijää ja tuon tarpeen täyttäminen lähtee jo opintojen alkumetreiltä, jo hakuvaiheesta. Markkinoinnissakin olisi hyvä tuoda esiin tasapuolisesti työkentän vaihtoehtoja ja sitä, että varsinkin Hämeen ammattikorkeakoulun maisemasuunnittelun koulutus on viheraluerakentamisen- ja ylläpidon pääaineessa varsin teknistä.

Työkentän laaja-alaisuus ei aina aukene edes alan opiskelijalle niin kuin sen pitäisi ja näin moni vaihtoehto saattaa jäädä huomaamatta ja käyttämättä. Haastatteluissa kävi ilmi, etteivät opiskelijat välttämättä aina täysin ymmärrä millaisiin työtehtäviin esimerkiksi viherrakentamisen opintokokonaisuudet valmistavat. Voidaan siis varovasti sanoa, että kuten lähes jokaisessa organisaatiossa, myös koulutuksessa kaivataan parempaa tiedotusta. Mahdollisimman tiivis yhteistyö työelämän kanssa jo opintojen alusta lähtien saattaisi myös auttaa hahmottamaan alan työkentän koko kuvaa.

Ammatillisen identiteetin kehittyminen on mielenkiintoinen ja huomionarvoinen asia myös ja varsinkin viheralalla. Haastatteluissa nousi esiin huoli siitä, ettei opiskelija pysty välttämättä automaattisesti kehittymään hyvän ammatillisen itsetunnon omaavaksi ammattilaiseksi. Tämä ajatus on tärkeä sekä alan yleisen kehittymisen että koulutuksen kehittämisen kannalta. Tuntuu myös, että yleisen mielipiteen mukaan on täysin normaalia ja jopa toivottavaa että vastavalmistunut hortonomi sijoittuu ensin suoritettavaan työhön. Samaan aikaan juuri maisemasuunnittelun koulutukseen on melko vaikea päästä. Hakijoita on paljon ja keskimäärin valituksi tulleet ovat lahjakkaita ja oppimiskykyisiä. Väitän, että sijoittuminen lapion varteen neljän vuoden koulutuksen jälkeen ei tarjoa riittävästi haasteita keskiverto hortonomille vaan aiheuttaa pikemminkin turhautumista. Ehkä olisi syytä korostaa entistä enemmän työnjohtotaitoja sekä projektinhallintaa vaikka onkin hyvä että kokonaiskäsitys perustöistä on olemassa. Mielestäni hortonomi on hieman ylikoulutettu tekemään pelkästään suorittavaa työtä enkä usko että tällainen työelämään sijoittuminen välttämättä kohentaa kenenkään huonoa ammatti-identiteettiä.

Todellinen ongelma huonon ammatillisen itsetunnon lisäksi ovat myös ihmisten käsitykset alasta, joka mietitytti myös haastateltavia. Yleisesti ottaen sukulaisilta tai kavereilta saaduissa kommentteissa puhutaan kukkien kasvatelusta ja hoitелusta eikä tarvita kissankokoisia kirjaimia korosta-

maan mielikuvaa pikku puuhastelusta. Tilannetta eivät helpota usein silmiin sattuvat journalismin helmet, kuten ”Poliisi epäilee 25-vuotiasta kotihortonomia huumausainerikoksesta” (Kortiton huumeuskuusi vastusti verikoetta – raapi poliisia. Iltalehti 22.1.2013). Ja vaikka Mähönen-Mendozan (2012) opinnäytetyö osoittaaakin että kuluttajien mielikuvat alasta ovat positiivisemmat kuin alalla toimivien käsitys omasta alastaan, eivät mielikuvat ole silti välttämättä todellisuutta vastaavia.

Voidaan tiivistää, että haastatteluissa esiin nousseita haasteita koulutukselle ovat ainakin resurssipula, opiskelijoiden ammatillisen itsetunnon heikkous ja alalla tarvittavan osaamisen laaja kirjo. Työkentän asettamia haasteita koulutukselle ovat sen sijaan erityisesti hyvin kapea-alaiset ja spesifit toiveet eri sektoreilta sekä julkisen puolen tilaaja-tuottaja mallin yleistyminen joka lisää kysyntää yksityisiltä yrityksiltä ja toisaalta vähentää työpaikkoja kunnan palkkalistoilta. Työkenttä myös muuttuu koko ajan ja noiden muutosten perässä olisi koulutuksenkin pysyttävä, tai itse asiassa hieman edellä, kuten jo haastatteluissakin todettiin.

Eräs haastateltavista mainitsi koulutuksessa olevan hänen mielestään paljon turhaa ja tyhjää. Olisiko kuitenkin niin, että kun ammattiin muutenkin kasvetaan hitaasti, on hyvä viettää opiskellessa hieman enemmän aikaa, jotta ehtii myös tutustua paremmin omaan alaan. Toki oppilaitoksen kirjoilla roikkuva seitsemännentoisen vuoden opiskelija on jo kyseenalainen, ja valtion taholta katsottuna suorastaan syntinen. Itse painottaisin kohtuutta. Liika tiivistäminen saattaisi kuulostaa tehokkaalta mutta mielestäni siinä piilee jokaisen pikakurssin vaara; kaikki jää enemmän tai vähemmän kesken. Oikeat ammattilaiset kypsyvät kohtuullisessa ajassa, ei tehotuotannolla.

Jatkotutkimuskohteet? Onko tutkittu mistä aloittava opiskelija saa tietonsa alasta?

On myös huomattava että jokainen haastateltava esiintyi haastattelussa omana itsenään ja jokainen peilaa näkemyksensä omaan kokemuspohjaansa. Kaikkien haastateltavien kohdalla tieto koulutuksen nykyisestä luonteesta ei vastaa täysin todellisuutta ja toisaalta niiden haastateltavien, jotka edustavat koulutuskenttää, mielipiteisiin saattaa heijastua koulutuskentän myllerrys ja oman oppilaitoksen käytänteet. Suuri haaste työn kokoamiselle, oli haastateltavien anonymiteetin säilyttäminen ja on tiedostettava, että se vaikuttaa myös työn luotettavuuteen. Uskon silti, että anonyymiys mahdollisti rehellisempien kommenttien saamisen. Teemahaastattelu sinänsä oli mielestäni onnistunut valinta työssä käytetyksi menetelmäksi. Aihe on melko hankala ja monisyinen, jolloin olisi saattanut olla hankalaa kehittää spesifejä kysymyksiä tai ahtaa koko aihe kaavamaiseen lomakkeeseen. Koulutuksen kehittämiseen liittyvät aiheen ovat paitsi erityisesti pinnalla nyt, myös jatkuvasti ajankohtaisia. Niinpä siinä riittää pureskeltavaa ja pohdittavaa varmasti moneen muuhunkin opinnäytetyöhön. Hyviä jatkotutkimusaiheita löytyisi varmasti liuta mutta esimerkiksi koulutuksen markkinoinnin luomia mielikuvia voisi olla hyvä selvittää.

Vaikka tutkimus ei varmasti ole teknisesti parhaasta päästä ja koen että tutkimuksen tekijänä olen melko raaka, uskon ja toivon että työni herättää ajatuksia ja keskustelua aiheesta. Tutkimuksen tuloksissa ei välttämättä ole mitään mieliä järkyttävää mutta paljon rohkeita ja hienoja ajatuksia, joista löytyy varmasti ainesta koulutuksen kehittämiseen todellisessa elämässä. Viherala itsessään on kohtalaisen pieni Suomessa ja sitä uhkaavat samat vaarat kuin muitakin pieniä piirejä: kuppikunnat, jämähtäminen ja muutoksen pelko.

Vaikuttaako nykyisen koulutuksen kehittämiseen vielä liikaa historian painolasti? Työelämä ei ole enää kuin aikana ennen ammattikorkeakoulun syntymistä. Vanhasta kaupunginpuutarhurien ja seurakuntapuutarhurien ajasta on siirrytty laajempaan ja sekavampaan työkenttään jossa paperinpyörittely on päivän sana. Ovatko kuitenkin monet työelämän ja koulutuksenkin edustajat liian klikkiytyneitä vanhaan aikaan, jolloin opistohortonomiksi pääsy vaati pohjalle puutarhurin koulutuksen? Haastatteluissa kahden haastateltavan näkemys oli juuri se, että pitää uskaltaa kehittää ammattialaa työkentän kehityksen mukana. Myös omasta mielestäni olisi jossain määrin varsin terveellistä päästää irti ”vanhoista hyvistä ajoista” ja uskoa omia silmiään. Hortonomi ei enää ole entisensä eikä sen sitä mielestäni tulekaan olla. Kaikessa koulutuksen ei ehkä tarvitse vastata työelämän huutoon, kunhan ensin otetaan laput silmiltä ja nähdään millaista hortonomia todella tarvitaan.

LÄHTEET

Maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelma. 2013. Aalto yliopisto, arkkitehtuurin laitos. Viitattu 8.2.2013.

<http://arkkitehtuuri.tkk.fi/oppituolit/ma/index.htm>

Ammattikorkeakoulujen uudet opiskelijat ja opiskelijat ammattikorkeakouluittain 2011. 2011. Tilastokeskus. Viitattu 5.3.2013.

http://stat.fi/til/akop/2011/01/akop_2011_01_2011-11-15_tau_001_fi.html

Ammattikorkeakoululaki 351/2003. 9.5.2003

Ammattikorkeakoulutus ja sen kehittäminen. 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 27.11.2012.

<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/>

Ammattiviljelijäjärjestöistä puutarhaharrastukseen. 2013. Puutarhaliitto. Viitattu 27.1.2013.

<http://www.puutarhaliitto.fi/index.php?section=5>

AMK-uudistus 2011-2014. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulu_uudistus/?lang=fi (27.11.2012)

HAMK visio 2015. 2008. HAMK strategia 2015. Hämeen ammattikorkeakoulu, 3.

Helakorpi, S. 2005. Ammattikorkeakouluinstituutio – historiaa ja siitä opittavaa. Viitattu 15.3.2013.

<http://www.uasjournal.fi/index.php/kever/article/viewFile/35/69>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1995. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Jaakkola, R. 1995. Työelämän ja koulutuksen käsitteistöstä. Teoksessa Turpeinen, R. (toim.) Ammattitutkintojen ja näyttötutkintojen teoreettisia perusteita. Helsinki: Opetushallitus.

Kallio, T.K. & Närhi S. (toim.) 1995. Hortonomien historiikki 1925-1995. Helsinki: Hortonomien yhdistys ry.

Koulutustarjontahaku. 2013. Koulutusnetti. Viitattu 4.5.2013.

<http://haku.koulutusnetti.fi/koulutusnetti/supplySearchPage.do>

Kortiton huumeekuski vastusti verikoetta – raapi poliisia. Iltalehti 22.1.2013. http://www.iltalehti.fi/uutiset/2013012216586736_uu.shtml

Kostamo, T. 1998. Laatutyö ammattikorkeakoulussa. Teoksessa Parjanen, M. (toim.) Oppimisen ja laadun kiasma. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy, 52-65.

Laurila, E. 2010. Lepaan oppilaitokset 1910-luvulta 1990-luvulle. Teoksessa Hänninen, K & Kaila, T. (toim.) Sata vuotta puutarhaopetusta Lepaalla. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu, 19-72

Laki nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeilusta 391/1991. 22.2.1991.

Lassheikki, K. 2012. Lepaan opiskelijoiden työelämäpäivä. Lepaa. 1.11.2012. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Mission, vision, verksamhetsidé och policy. 2013. Yrkeshögskolan Novia. Viitattu 23.4.2013.

www.novia.fi/om-novia/mission-vision-verksamhetside-och-policy/

Mähönen-Mendoza, E. 2012. Viheralan imago Suomessa. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Opetussuunnitelmat. 2012. Hämeen ammattikorkeakoulu, Soleops. Viitattu 20.11.2012

https://soleops.hamk.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOhjSel/tab/tab/fet?ryhmytyyp=1&amk_id=1463505&lukuvuosi=&valkiel=fi&koulohj_id=1463563&ryhma_id=6310346

Opinnäytetyö. 2013. Centria Ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.3.2013.

<http://web.centria.fi/Page.aspx?id=721&p1=43&p2=582>

Opinnäytetyö. 2013. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.3.2013

<http://www.diak.fi/opiskelu/opinnaytetyo/Sivut/default.aspx>

Opintosuunnitelma, maisemasuunnittelun koulutusohjelma. 2011. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.11.2012

<http://www.oamk.fi/opiskelijalle/rakenne/opinto-opas/koulutusohjelmat/?sivu=ops&lk=s2012&code=1006>

Opiskeluja tutkinnot ammattikorkeakouluissa. 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 21.11.2012.

http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/opiskelu_ja_tutkinnot/ (21.11.2012)

Peltoniemi, H., Tahvonen, O. & Suomalainen, S. 2012. Työelämä mukaan viheralan amk-opetukseen! Viherympäristö 6/2012, 28-29.

Puutarha-alan koulutustarjonta. 2012. Puutarhaliitto ry. Viitattu 10.11.2012.

<http://www.puutarhaliitto.fi/index.php?section=92>

Puutarhatalouden perustutkinto. 2010. Opintoluotsi. Viitattu 15.3.2013

http://www.opintoluotsi.fi/fi-FI/koulutusalat_ja_ammattit/opetusohjelma.aspx?StudyProgrammeId=4ae23f33-ef7f-4a45-a820-724e1f3453cd

Regårdh, E. 2012. YH Novian hortonomit luonnonvara- ja ympäristöalan yhteiseen koulutusohjelmaan. *Viherympäristö* 6/2012, 33.

Ruohotie, P 2005. Kvalifikaatioiden ja kompetenssien kehittäminen koulutuksen tavoitteena. Teoksessa Varis, T. (toim.) *Uusrenessanssiajattelu, digitaalinen osaaminen ja monikulttuurisuuteen kasvaminen*. Helsinki: Oka-säätiö.

Räisänen, A. 1998. Teoksessa Pohjonen, P. *Työssä oppiminen, ammatillisen osaamisen perusta*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Viitattu 5.11.2012. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Salminen, H. 1997. *Suomalaisen ammattikorkeakoulun syntyyn vaikuttaneita tekijöitä*. Viitattu 4.3.2013 <http://www.doria.fi/handle/10024/16162?show=full>

Salonen, P. 2007. *Harjoittelusta AMK-opintojen kuningas, harjoittelun kehittämishankkeen 2004-2006 loppuraportti*. Kokkola: Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Soini, T. 2009. *Viherrakentajan käsikirja*. Helsinki: Viherympäristöliitto ry.

Suomen maisema-arkkitehtiliitto. 2013. *Koulutus*. Viitattu 8.2.2012. <http://www.m-ark.fi/ammattikuva/koulutus.html>

Tajakka, H. 2011. *Oulun seudun ammattikorkeakoulu uudisti maisemasuunnittelun koulutusohjelman*. *Viherympäristö* 4/2011, 74-76.

Tynjälä, P., Välimaa, J. & Murtonen, M. (toim.) 2000. *Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 423/2005. 16.6.2005.

Vesterinen, P. *Projektioppiminen ja -opiskelu ammattikorkeakoulussa*. Jyväskylän yliopiston julkaisuja 189:2001. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Vuollet, A. 2010. *Puutarhaopistosta kahdeksi koulutusohjelmaksi Hämeen ammattikorkeakouluun*. Teoksessa Hänninen, K & Kaila, T. (toim.) *Sata vuotta puutarhaopetusta Lepaalla*. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu, 75-86.

Yliopistojen uudet opiskelijat ja opiskelijat yliopistoittain 2011. 2012. Tilastokeskus. Viitattu 5.3.2013.

http://stat.fi/til/yop/2011/01/yop_2011_01_2012-04-20_tau_001_fi.html

Haastattelut ja henkilökohtaiset tiedonannot

Peltoniemi, H. 2012. Paikallisjohtaja. HAMK Lepaa. Henkilökohtainen tiedonanto 5.11.2012.

Peltoniemi, H. 2013. Paikallisjohtaja. HAMK Lepaa. Henkilökohtainen tiedonanto 5.3.2013.

Peltoniemi, H. 2013 Paikallisjohtaja. HAMK Lepaa. Lepaan työelämäpäivä 5.2.2013.

Ahokas, R. 2013. Opinto-ohjaaja. HAMK Lepaa. Henkilökohtainen tiedonanto 18.4.2013

Maisemasuunnittelun koulutusohjelman opintojen rakenteen vertailua eri ammattikorkeakouluissa

Opintojen rakenteen vertailua -perusopinnot

NOVIA		OAMK		HAMK	
opintojakso	o p	opintojakso	o p	opintojakso	o p
introduktion till studier och yrket		orientoituminen opintoihin	3	kielet ja viestintä	
grundläggande växtkännedom	3	kasvibiologia	6	yhteisöviestintä	3
praktiskt introduktion i yrket	4	tietotekniikka	3	asiantuntijaviestintä	3
ekosystemtjänst	3	maaperä ja maalajit	3	työelämän englanti	3
introduktion till högskolestudier	6	maaperäkasvutekijät	3	ammattialan englanti	3
		viestintä	3	ammattialan ruotsi	3
produktionsförutsättningar		matematiikka	6		
produktionsbiologi	3	english for working life	3	ammattillinen kasvu	
klimat och marklära	3	english for profession	3	oppiva osaaja	3
IKT	3	yrittäjyys uravaihtoehtona	3	ammattillinen osaaja	3
fältmätning och GIS	3	menestymisen edellytykset	3	tutkiva ja kehittävä osaaja	3
		tilastomatematiikka	3	tietotyö	3
språk och kommunikation		työyhteisötaidot	3	yrittäjämäinen toiminta	3
svenska	3	suunnitteluaineiston käsittely	3		
finska	3	ympäristöasioiden hallinta	6	koulutusalaakohtaiset opinnot	
engelska	3	svenska för arbetslivet	3	esimiestaidot ja johtaminen	3
		tutkimus- ja kehittämistoiminta	3	markkinointi ja laskenta-toimi	4
trädgårdsplanering			60	maaseutu- ja ympäristöpolitiikka	4
trädgårdsplaneringens grunder	3			paikkatietojärjestelmien perusteet	3
matematik	3			työturvallisuus	3
				matemaattiset ja tilastolliset menetelmät	3
produktion, anläggning och skötsel av trädgårdsväxter					
trädgårdsproduktion	3				
grönområdenas skötsel	3				
grönanläggningens grunder	3				

50

”Hortonomiksi riittää ykkönen” –Koulutuksen haasteet maisemasuunnittelun koulutusohjelmassa

Opintojen rakenteen vertailua -ammattiopinnot

NOVIA		OAMK		HAMK	
opintojakso	op	opintojakso	op	opintojakso	op
växtkännedom och växtanvändning		maisema- ja viheraluesuunnittelun perusteet		vihertuotannon biologiset perusteet	
växtkännedom	4	viheraluesuunnittelun perusteet	4	kasvibiologia 1	3
växtanvändning	4	puutarhataide ja maisema-arkkitehtuuri	4	kasvupaikkatekijät	4
naturväxtkännedom	3	estetiikka	4	ekologia ja luonnonkasvit	4
fördjupande växtkännedom	4	viherrakentaminen		rakennetun ympäristön kasvit	4
		mittaustekniikka 1	3		
grönanläggningsmetoder och -teknik	9	materiaalit ja rakenteet	6	viheraluesuunnittelun perusteet	
		viherrakentamisen tekniikka	3	maisemasuunnittelun perusteet	4
planeringfärdigheter		viheralueiden ylläpito		CAD-perusteet	5
CAD grunder	3	viheralueiden hoito	3	kuvallinen ilmaisu	3
planeringsmetoder	3	viheralueiden hoitokalusto	3	asuinympäristön suunnittelu	5
		kasvillisuuden hoito	3	rakennus- ja puutarhataiteen historia	3
planering av boendemiljöer		ylläpitoprojekti	3		
CAD fortsättning	6	pohjoinen luonto ja maisema		viherrakentamisen perusteet	
				ympäristörakentamisen materiaalit ja menetelmät	3
boendemiljö och planering	6	maisemamorfologia	4	viheralueiden mittaustekniikka	3
		kasvillisuuskartoitus	4	viheralueiden maanrakennustekniikka	3
trädgårds- och miljökonst		maisema-analyysi ja selvitys	4	tekniset rakenteet	3
trädgårdskonst och formgivning	4	viheralueiden kasvillisuus		haustausmaat	3
trädgårdskonstens historia	5	kasvintuntemus ja kasvien käyttö	4		
		kasvillisuustyöt	4	viheralueiden ylläpidon perusteet	
projekthantering inom grönområden		viheralueiden kasvinsuojelu	4	viheralueiden perustyöt ja koneet	5
projektering och entreprenad	6	pihasuunnittelu		kasvien käyttö viherrakentamisessa	4
hållbar utveckling	3	tietokoneavusteinen suunnittelu 1	6	hoitoluokituksen mukainen ylläpito	3
		pihasuunnitteluprojekti	6	kaupunkiympäristön ylläpito	4
konstruktioner och material inom grönanläggning	6	viherurakointi ja valvonta		virkestys- ja ulkoilualueiden hoito	4
		viherurakoinnin perusteet	6		
planering av städernas grönområden		vihertöiden valvonta	3	Viherala julkishallinnossa ja yritystoiminnassa	
parkplanering	9	toimintajärjestelmät	3		

”Hortonomiksi riittää ykkönen” –Koulutuksen haasteet maisemasuunnittelun koulutusohjelmassa

samhällsplanering	3	taimitarhatuotanto ja puutarhakauppa		ympäristöoikeus ja julkishallinto	4
		taimitarhatuotanto	4	kustannuslakenta ja hinnoittelu	3
planering av lekplatser	6	syvennetty kasvintuntemus	4	viheromaisuuden hallinta ja paikkatietojärjestelmät	4
		puutarhakauppa ja markkinointi	4	yrityksen kehittäminen	4
företagsamhet och forskningsmetodik		julkisten alueiden suunnittelu			
företagsekonomins grunder	3	tietokoneavusteinen suunnittelu 2	6	viherympäristön toteutustekniikka	
forskningsmetodik	3	viheralueisuunnittelun projekti	6	rakennuttaminen	5
		maa- ja yhdyskuntarakentamisen tekniikka		toteutusten ohjaus	5
organisation och lederskap	3	maarakentaminen	3	erityisalueiden toteutus	5
statistik analys	3	yhdyskuntatekniikka	3		
		mittaustekniikka 2	3	viherympäristön rakennetekniikka	
resurshantering inom grönområden		vihertuotantoprojekti	3	ympäristön materiaalit ja rakenteet	5
landskapsplaneringens metoder	5			maanrakennus- ja mittaustekniikka	5
grönområdenas underhåll	4	palveluyrittäminen		yhdyskuntatekniikka	5
GIS-analys	3	kauppa ja palvelut	3		
		markkinointi	3	viheraluesuunnittelu	
landskapsplanering		palveluprojekti	6	puistosuunnittelu	5
kulturlandskapsvård	6	viherympäristö ja hyvinvointi		erityisalueiden suunnittelu	5
		hyvinvointia luova viherympäristö	3	saneeraussuunnittelu	5
profilstudier		erityisryhmät ja viherympäristö	3		
profilstudier	7	puutarhanhoito toimintaterapiassa	3		
projekt trädgårdskonst VALBAR	4	luontoja seikkailu terapeutin työmenetelmänä	3	maisemasuunnittelu	
landskapsplanering projekt VALBAR	6	maisemasuunnittelu		3D ja visualisointi	5
		kulttuurimaisema	3	maankäytön suunnittelu	5
		maisemasuunnittelun metodit	3	maaseudun suunnittelu	5
		paikkatieto suunnittelussa	3		
		maisemasuunnittelu-projekti	3		
		ryhmäkasvit			
		kasvihuonetuotannon perusteet	3		
		ryhmäkasviviljely	3		
		kesäkukkien käyttö	3		
		ryhmäkasvit ja kasvinsuojelu	3		

131

145

”Hortonomiksi riittää ykkönen” –Koulutuksen haasteet maisemasuunnittelun koulutusohjelmassa

erityisalueiden suunnittelu ja rakentaminen	
liikenne- ja tuotantoalueet	3
hautausmaat	3
vesirakentaminen	3
erityisalueiden projekti	3
pohjoiset virkistysalueet	
maisemanhoito	3
metsä ja maisema	3
virkistysalueet	6

Haastattelun teemarunkolomake

Teemarunko haastateltavalle

Hortonomin (maisemasuunnittelun koulutusohjelma) työkenttä

Haasteet koulutukselle

Koulutuksen kehityksen suunta

Tulevaisuuskenaarioita

(muuta?)

Satu Ketola
(puhelinnumero)
satu.ketola@student.hamk.fi

Opinnäytetyö: maisemasuunnittelun
työkentän haasteet koulutukselle

Oman uran aikajana

Oman uran aikajana

nimi: _____

